

Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlişkili Kişilik Eğilimlerinin İncelenmesi*

Berra Bayhantopçu**

Filiz Kumova***

Öz

Bu çalışmanın temel amacı Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ile ilişkili olan kişilik özelliklerinin araştırıldığı çalışmalar hakkında bir kapsam derlemesi yapmaktır. Bunun için 2016-2024 yılları arasında yayınlanmış çalışmalar, “(TSSB) AND (kişilik)” ve “(PTSD) AND (personality)” anahtar kelimeleri ile “Science Direct”, “Medline”, “Scopus”, “Web of Science” ve “Pubmed” veri tabanlarında taranmıştır. Tarama sonucunda derlemeye toplam 57 çalışma dâhil edilmiştir. Söz konusu araştırmalardan, patolojik kişilik özellikleri ile ilişkilendirilen nevroitiklik ile TSSB ilişkisini araştıranların, tutarlı bir şekilde TSSB’nin nevroitiklik ile pozitif ilişki gösterdiği sonucuna ulaştığı görülmüştür. İncelenen araştırma sonuçları, belirli bir kişilik bozukluğu tanısını işaret

* Bu çalışma, 1. yazarın (Berra Bayhantopçu), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezsiz Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırladığı Aralık 2024 tarihli mezuniyet projesinden üretilmiştir.

** Tezsiz Yüksek Lisans Mezunu, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezsiz Yüksek Lisans Programı, İstanbul/Türkiye, bbtocu2@gmail.com orcid.org/0009-0007-3846-3368.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul/Türkiye, fkumova@fsm.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8420-629X.

etmekten çok, pek çok farklı kişilik bozukluğu ile ilişkili olabilecek tanı ötesi patolojik kişilik özelliklerinin TSSB ile ilişkili olduğunu tutarlı bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda patolojik kişilik özelliklerinin hepsinin TSSB gelişimi için risk faktörü oluşturduğu söylenebilir. Söz konusu tanı ötesi patolojik kişilik özelliklerinin büyük çoğunluğu psikodinamik perspektiften sınır durum (borderline) ve psikotik kişilik gelişim seviyeleri tarafından da kapsamaktadır. Bu kapsamda, gelecekteki araştırmaların sınır durum ve psikotik gelişim seviyeleri- TSSB ilişkisini araştırmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Mizaç özellikleri, duygusal zekâ vb. kişilik özellikleri ile ilgili yapılan araştırma sayısı çok kısıtlıdır ve gelecekte farklı kişilik özellikleriyle TSSB ilişkisini araştıran çalışma sayısının artırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Travma sonrası stres bozukluğu, kişilik.

Exploring Personality Traits Associated with Post-Traumatic Stress Disorder

Abstract

The primary aim of this study was to conduct a scoping review of studies investigating personality traits associated with Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD). For this purpose, studies published between 2016 and 2024 were scanned in databases such as “Science Direct,” “Medline,” “Scopus,” “Web of Science”, and “PubMed”. The keywords determined were “(PTSD) AND (personality)” and “(TSSB) AND (kişilik)”. As a result of the scanning, 57 studies were included in this review. The studies that explored the relationship between PTSD and neuroticism, which is a feature closely linked to pathological personality inclinations, consistently concluded that PTSD was positively correlated with neuroticism. The examined research results consistently revealed that a variety of trans-diagnostic pathological personality features related to different personality disorders were positively associated with PTSD, rather than pointing out a relationship between a specific personality disorder and PTSD. Regarding these results, it would be argued that all pathological personality features constitute a risk factor for the development of PTSD. The majority of these pathological personality traits are also covered by borderline and psychotic personality organizations from the Psychodynamic perspective. It was thought that it would be beneficial for future research to explore the relationship between borderline-psychotic personality organizations and PTSD. The number of studies on personality traits such as temperament, emotional intelligence, etc., is very limited, and it is recommended to increase the number of studies investigating the relationship between different personality features and PTSD in the future.

Keywords: Post-traumatic stress disorder, personality.

Giriş

DSM-5'e göre doğal ya da insanların yol açtığı yıkımlar, savaş, ağır kazalar, saldırıya uğrama, tecavüz, işkence, başkalarının vahşi biçimde öldürülmesine tanık olma gibi olağan dışı örseleyici olaylar insanlarda aşırı derecede korku, şaşkınlık ve öfke gibi duygulara sebep olur. Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), ağır bir psikolojik travma sonrasında ortaya çıkan, travmatik olayın tekrar tekrar yaşanması, olayı hatırlatan uyaranlardan kaçınma ve artmış uyarılmışlık gibi özgül semptomlarla kendini gösteren bir bozukluktur¹. TSSB, bütün dünyada ruh sağlığı çalışanları için önemli konulardan biridir. TSSB, gerek bireysel gerekse toplumsal bağlamda, psikolojik, fiziksel ve ekonomik zarara neden olmaktadır. Travmatik bir olayla karşılaşan her birey TSSB geliştirmeyebilmektedir. TSSB'nin ortaya çıkmasını kolaylaştıran bireysel faktörleri tanımlayabilmek, akut travma evresinde TSSB gelişimini önlemeye ilişkin müdahalelerin planlanması açısından önemlidir.

Her bireyin genetik özellikleri, fiziksel yapısı, psikolojik geçmişi, motivasyon kaynakları ve belirli stresörlerle baş etme düzenekleri farklıdır. Bu nedenle de TSSB yaygınlığı, bu değişkenler bazında farklılık göstermektedir². TSSB her yaşta gelişebilir ancak en sık genç erişkinlerde görülmektedir³. Kadınların TSSB geliştirme riski erkeklere göre iki kat daha fazladır. Bu bozukluk en çok bekâr, boşanmış, dul, sosyokültürel düzeyi düşük, sosyal olarak da izole olan kişilerde görülmektedir⁴. Doğal yollarla oluşan travmalarda durumun kaçınılmazlığı, yaşanan psikolojik travmanın şiddetini azaltabilirken; insan eliyle gerçekleştirilen travmalar (işkence, tecavüz gibi), şiddetli öfke, suçluluk ve intikam hisleri uyandırarak çok daha şiddetli TSSB semptomlarına neden olabilmektedir⁵.

Her insan, hayatının bir döneminde travmatik bir olaya maruz kalabilir. Buna karşın TSSB, travmatik olaylara maruz kalmış her insanda ortaya çıkmaz.

- 1 Amerikan Psikiyatri Birliği, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5. bs., Washington, American Psychiatric Association, 2013.
- 2 M. Orhan Öztürk - Aylin Uluşahin, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, 2018.
- 3 M. Orhan Öztürk - Aylin Uluşahin, *a.g.e.*
- 4 Zeliha Melisa Aktay – Meryem Karaaziz, “Kabul ve Kararlılık Terapisi Perspektifinden Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtileri Üzerine Bir Derleme”, *Ulusal ve Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, vol. 5, no. 6, Eylül 2024, s. 1041-1059.
- 5 Teodora Georgescu - Catalin Nedelcea, “Risk Factors and Posttraumatic Stress Disorder Symptoms Following Subsequent Exposure: Multilevel and Univariate Meta-analytical Approaches”, *Clinical Psychology & Psychotherapy*, vol. 31 no. 3, September 2023, p. 1-10.

TSSB'nin ortaya çıkmasında birden fazla etmenin rol oynadığı düşünülmektedir⁶. Bunlardan bazıları; 15 yaşından önce psikolojik travma yaşamış olma, yetersiz sosyal destek, psikiyatrik rahatsızlıklara yatkınlık ve nevrozite, mükemmeliyetçilik, içe dönüklük gibi bazı kişilik özellikleridir⁷. Son yıllarda gerçekleştirilen bazı araştırmalarda, TSSB'nin gelişiminde kişinin çocukluk döneminde maruz kaldığı travmatik olaylar ve duygusal zorluklar gibi faktörlerin de etkili olduğu ortaya konulmuştur⁸. Söz konusu bulgular hem DSM-5⁹ bakış açısı ile kişilik bozukluklarının hem de psikodinamik perspektiften kişilik bozuklukları ve ara klinik grupları kapsayan sınır durum ve psikotik gelişim seviyelerinin¹⁰ TSSB ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir çünkü her iki bakış açısına göre de patolojik kişilik özellikleri çocukluk çağı travmaları ile yakından ilgilidir. TSSB'nin gelişme riskini artıran ve kişinin TSSB'ye yatkınlığının olduğunu gösteren bazı diğer etmenler ise stresörün birey için öznel anlam taşıması, olayın süresinin uzun olması, katastrofik olması, ölüm tehdidi içermesi, fiziksel yaralanmaya yol açması, gaddarlık içermesi, kişinin hazırlıksız olması ve köşeye sıkıştığını hissetmesi olarak sıralanabilir¹¹. TSSB'nin gelişmesinde başka bir risk

- 6 Ayfer Erpolat, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddette Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve Depresyonun Gelişmesinde Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, vol. 11, no. 1, Şubat 2024, s. 240-261.
- 7 Fuat Özgen - Hamdullah Aydın, “Travma Sonrası Stres Bozukluğu”, *Klinik Psikiyatri*, vol. 1, no. 1, 1999, s. 34-41; M. Orhan Öztürk - Aylin Uluşahin, *a.g.e.*; Öykü Şahin - Meryem Karaaziz, “Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Stresle Başa Çıkma Üzerine Genel Bir Derleme”, *Ulusal ve Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, vol. 5, no. 5, Haziran 2024, s. 845-856.
- 8 Ronald C. Kessler - Sergio Aguilar-Gaxiola - Jordi Alonso - Corina Benjet - Evelyn J. Bromet - Graça Cardoso - Louisa Degenhardt - Karestan C. Koenen, “Trauma and PTSD in the WHO World Mental Health Surveys”, *European Journal of Psychotraumatology*, vol. 8, no. 5, July 2017, p. 1-16; Zeliha Melisa Aktay - Meryem Karaaziz, *a.g.e.*; Lütfiye Kaya Ciceralli- Süha Berk Süloğlu, “Tanılar Ötesi Modelin Akıl Yürütme Hataları Vurgusuyla Psikolojik Problemlere Uygulanması”, *Akademik Hassasiyetler*, vol. 11, no. 25, Eylül 2024, s. 331-364.
- 9 Amerikan Psikiyatri Birliği, *a.g.e.*
- 10 Otto Kernberg, “Borderline Personality Organization”, *Journal of the American Psychoanalytic Association*, vol. 15, no. 3 July 1967, p. 641-685.
- 11 Faruk Kurhan - Gülsüm Zülal Kamış - Dilem Dinç - İshak Tekin - Mesut Işık - Cafer Alhan - Anıl Cemre Ökmen, “Van Çığ Afetinde Kurtulan Kişilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Sıklığı ve İlişkili Faktörler: 6 Aylık İzlem Çalışması”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, vol. 35, no. 3, Kasım 2023, s.178-185; Betül Uyar - Barış Can Salman - Selma Aydar - Gülistan Batuhan - Kübra Savga - Berna Balıkcı - Hüseyin Baran - Ezgi Çankaya İnan - Ayça Arslan - Mehmet Güneş - Mehmet Cemal Kaya - Mahmut Bulut, “Kahramanmaraş Depremi Sonrası Psikososyal Destek Biriminden Danışmanlık Alan Sağlık Çalışanlarının Travma Sonrası Stres Bozukluğu Verilerinin Retrospektif Değerlendirilmesi”, *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, vol. 14, no. 4, Kasım 2023, s. 753-759.

etmeni de kişinin genetiği ve nöro-fizyolojisidir. Örneğin, amigdala reaktivasyonu gibi bazı nörobiyolojik etmenlerin TSSB riskini arttırdığı belirlenmiştir¹².

Araştırmanın Tasarımı

Araştırmanın Amaç ve Önemi

TSSB ile ilişkili faktörlere dair alan yazınında oldukça fazla sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu faktörler arasında kişilik özelliklerinin, TSSB geliştirme ile bağlantılı bireysel farklılıkların tespitinde özellikle önemli olduğu düşünülerek, TSSB-kişilik özellikleri ilişkisini inceleyen araştırmalar üzerine bir derleme çalışması yapılmasına karar verilmiştir. Bu derlemede, TSSB tanısı alan bireylerin çeşitli kişilik özellikleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığının ve hangi kişilik özelliklerinin TSSB gelişimi açısından risk faktörü oluşturduğunun incelenmesi hedeflenmiştir. TSSB'nin bireyler ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri de göz önüne alındığında, TSSB ile kişilik özelliklerinin ilişkisinin incelenmesinin, bu bozukluğun ardındaki dinamiklerin derinlemesine anlaşılması için faydalı olacağı ve alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Yöntem ve Gereç

Bu çalışma, bir kapsam derlemesidir (scoping review). Kapsam derlemesi, geniş bir konuya ait araştırmaları taramayı, ilgili araştırmaların sunduğu kanıtları derlemeyi ve yorumlamayı içermektedir. Kapsam derlemesinin net tanımlanmış bir süreci olmamasına karşın, Arksey ve O'Malley¹³ tarafından oluşturulan altı basamaklı metodoloji (1- Araştırma sorusunun belirlenmesi, 2- İlgili çalışmaların taranması, 3- Belirli kriterlere göre derlemeye konu çalışmaların seçimi, 4- Betimsel analiz yöntemi ile seçilen çalışmalardan verilerin alınması, 5- Seçilen çalışmaların ilgili verilerinin raporlanması, 6- Raporlanan verilere ilişkin yorumlar alan yazınında geniş kabul görmektedir ve bu kapsam derlemesi de bu metodoloji göz önüne alınarak oluşturulmuştur.

Araştırma Soruları

Bu derleme çalışmasının amacı doğrultusunda temel araştırma sorusu şöyle belirlenmiştir:

-
- 12 Mark W. Gilbertson - Martha E. Shenton – Aleksandra Ciszewski – Kiyoto Kasai – Natasha B. Lasko – Scott P. Orr - Roger K. Pitman, “Smaller Hippocampal Volume Predicts Pathologic Vulnerability to Psychological Trauma”, *Nature Neuroscience*, vol. 5, no. 11, November 2002, p. 1242-1247.
 - 13 Hillary Arksey - Lisa O'Malley, “Scoping Studies: towards a Methodological Framework”, *International Journal of Social Research Methodology*, vol. 8, no. 1, 2005, pp. 19-32.

1. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile ilişkili kişilik özellikleri nelerdir?

Araştırmaya Dâhil Edilme, Hariç Tutma Kriterleri, Tarama Yılları

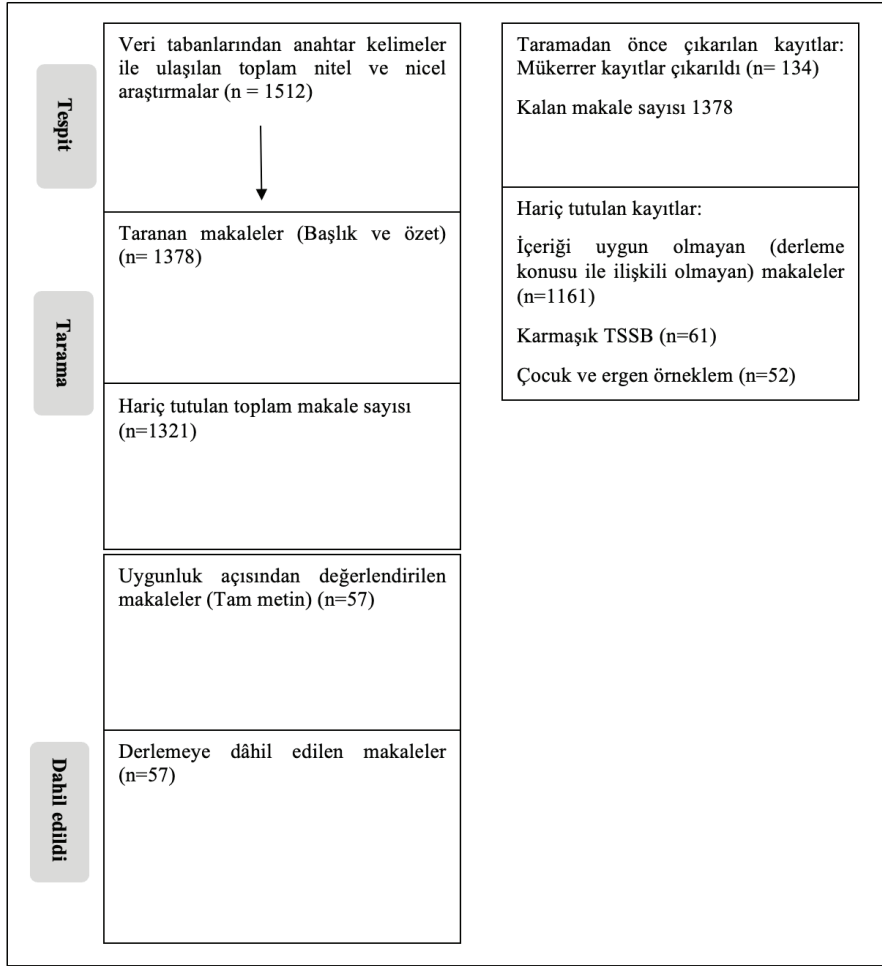
Bu kapsam derlemesine; örneklemini 18 yaş ve üstü yetişkinlerin oluşturduğu, sadece TSSB'yi ele alan, 2016-2024 yılları arasında yapılmış, nicel ve nitel araştırma verilerinin kullanıldığı, Türkçe ve İngilizce dilinde yayınlanan ve tam metnine ulaşılabilen çalışmalar dâhil edilmiştir. 2016 yılı öncesinde yapılmış olan çalışmalar, sistematik derlemeler, geleneksel derlemeler, bildiriler, meta analiz çalışmaları, vaka analizleri, tezler, kitap ve kitap bölümleri, Türkçe ve İngilizce dilleri dışında yayınlanmış çalışmalar, Karmaşık Travma Sonrası Stres Bozukluğunu araştırmış olan çalışmalar bu derlemenin kapsamının dışında bırakılmıştır. Alan yazını tarama işlemi 2024 yılı Ocak-Eylül ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

Tarama Stratejisi ve Veri Tabanları

Bu çalışmada anahtar kelimeler (PTSD) AND (personality), (TSSB) AND (kişilik) olarak belirlenmiş olup; Web of Science, Scopus, Science Direct, Medline ve Pubmed elektronik veri tabanlarında ilgili anahtar kelimeler ile tarama yapılmıştır.

Verilerin Çıkarılması

Bu çalışma için belirlenen anahtar kelimeler ile Web of Science, Scopus, Science Direct, Medline, TR Dizin ve Pubmed veri tabanlarında yapılan alan yazını taramasında toplam 1512 sonuca ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalardan birden fazla veri tabanında yer alan çalışmalar kaynaklı mükerrerlikler düzeltildiğinde geriye 1378 makale kalmıştır. Bu makalelerden; 1161 tanesi içeriği bu derleme konusu ile alakasız olduğundan, 61 tanesi Karmaşık TSSB'yi araştırdığından, 52 tanesi çocuk ve ergen örneklemiyle çalıştığından, 47 tanesi de kitap bölümü/derleme çalışması/vaka analizi/tez çalışması olduğundan elenmiştir. Söz konusu elemelerden sonra kalan 57 makale derlemeye dâhil edilmiştir. Tarama akışı, Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Tarama Akış Diyagramı

Derlemeye Dâhil Edilen Çalışmaların Özellikleri

Tablo 1. Derlemeye dâhil edilen çalışmaların özellikleri

Makale Yazarı	Makale Yılı	Çalışmanın Yapıldığı Ülke	Çalışmanın Konusu
Al-Turkait ve Ohaeri	2016	Kuveyt	TSSB ve Eysenck kişilik özelliklerinin ilişkisi
Andrews ve ark.	2024	Kanada	TSSB ve HEXACO kişilik özelliklerinin ilişkisi

Bruin ve ark.	2019	Hollanda	TSSB ve aleksitiminin ilişkisi
Calegaro ve ark.	2019	Brezilya	TSSB, Cloninger'in mizaç modeli ve psikolojik dayanıklılığının ilişkisi
Chenevert ve ark.	2022	İtalya	TSSB ve nevrotiklik ilişkisi
Cho ve Kang	2017	Güney Kore	TSSB ve D tipi kişilik ilişkisi
Contractor ve ark.	2016	ABD	TSSB ile başa çıkma yöntemleri ve Büyük Beşli özelliklerinin ilişkisi
Craparo ve ark.	2022	İtalya	TSSB ve aleksitimi ilişkisi
Dai ve ark.	2017	Çin	TSSB ve Eysenck kişilik özelliklerinin ilişkisi
Ervin ve Karancı	2017	Türkiye	TSSB, BPTI ile ölçümlenen Büyük Beşli kişilik özellikleri ve başa çıkma yöntemlerinin ilişkisi
Fletcher ve ark.	2016	Avustralya	TSSB ve MPQ-BF üzerinden çıkarılan karakter profillerinin ilişkisi
Gomez ve ark.	2023	Meksika	TSSB ve psikolojik dayanıklılığın ilişkisi
Hsiao ve ark.	2019	Tayvan	TSSB ve mükemmeliyetçilik ilişkisi
Huang ve ark.	2022	Çin	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Huang ve ark.	2019	Çin	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Janke ve ark.	2018	Almanya	TSSB hastaları, SKB hastaları, TSSB-SKB'si olan ve sağlıklı kontrol grupların duygusal zeka düzeylerinin karşılaştırılması
Imsiragiç ve ark.	2017	Hırvatistan	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Kremyar ve ark.	2023	Kanada	TSSB ve MMPI-3 alt ölçeklerinin ilişkisi

Lavoie ve ark.	2016	Kanada	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi (<i>nitel çalışma</i>)
Lommen ve ark.	2024	Hollanda	TSSB ve Eysenck kişilik özelliklerinin ilişkisi
Lundell ve ark.	2017	İsveç	TSSB ve SSP ile ölçümlenen nevrotiklik özelliklerinin ilişkisi
Ma ve ark.	2020	Tayvan	TSSB ve mükemmeliyetçilik ilişkisi
Masoudnia ve Farmani	2024	İran	TSSB ve başa çıkma yöntemlerinin ilişkisi
Mattson ve ark.	2018	ABD	TSSB, başa çıkma yöntemleri ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Mennicken ve ark.	2022	Belçika	TSSB ile Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ve Başa Çıkma Yöntemlerinin ilişkisi
Metz ve ark.	2022	ABD	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Meyer ve ark.	2019	ABD	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Molnar ve ark.	2021	Kanada	TSSB ve HFMPs ile ölçümlenen mükemmeliyetçilik ilişkisi
Morris ve ark.	2020	Kanada	TSSB ve Kısa UPS-P ile ölçümlenen dürtüselliğin ilişkisi
Munjiza ve ark.	2019	Hırvatistan	TSSB ve IPDE ölçeğine göre patolojik kişilik özelliklerinin ilişkisi
Munjiza ve ark.	2017	İngiltere	TSSB ve IPDE ölçeğine göre patolojik kişilik özelliklerinin ilişkisi
Naragon-Gainey ve Simms	2017	ABD	TSSB ve nevrotiklik ile PID ile ölçümlenen disinhibisyonun ilişkisi
Netto ve ark.	2016	Brezilya	TSSB ve BIS-11 ile ölçümlenen dürtüselliğin ilişkisi
Ning ve ark.	2017	Çin	TSSB ve Eysenck kişilik özelliklerinin ilişkisi
Oginska-Bulik	2018	Polonya	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi (<i>nitel çalışma</i>)

Ogle ve ark.	2017	ABD	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Özen ve ark.	2018	Türkiye	TSSB ve Eysenck kişilik özelliklerinin ilişkisi
Pimentel ve Oliveira	2024	Brezilya	TSSB ve PFID-5 ölçeğine göre kişilik işlevselliğinin ilişkisi
Price ve ark.	2020	İngiltere	TSSB ve mükemmeliyetçilik ilişkisi
Psarros ve ark.	2018	Yunanistan	TSSB ve Eysenck kişilik özelliklerinin ilişkisi
Puechlong ve ark.	2020	Fransa	TSSB, duygu düzenleme ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi (<i>nitel çalışma</i>)
Reis ve ark.	2016	Brezilya	TSSB ve IDCP (Boyutsal Klinik Kişilik Envanteri-Dimensional Clinical Personality Inventory) patolojik kişilik özelliklerinin ilişkisi
Rzeszutek ve Oniszczenko	2022	Polonya	TSSB ve FCB-TI mizaç özelliklerinin ilişkisi
Sadeh ve ark.	2018	ABD	TSSB, sürekli disinhibisyon ve riskli / kendine zarar verici davranışların ilişkisi
Schenk ve ark.	2017	Çin	TSSB, başa çıkma yöntemleri ve Eysenck kişilik özelliklerinin ilişkisi
Smith ve ark.	2016	ABD	TSSB ve başa çıkma yöntemlerinin ilişkisi
Somma ve ark.	2021	İtalya	TSSB ve PID-5 Kısa Form-kişilik özelliklerinin ilişkisi
Stevanović ve ark.	2016	Hırvatistan	TSSB ve Büyük Beşli kişilik özelliklerinin ilişkisi
Thompson ve ark.	2018	ABD	TSSB ile başa çıkma yöntemleri ve psikolojik dayanıklılığın ilişkisi
Velotti ve ark.	2021	İtalya	TSSB ve patolojik kişilik özelliklerinin (PID-5 Kısa Form ile ölçümlenen) ilişkisi
Violanti ve ark.	2018	ABD	TSSB ve başa çıkma yöntemlerinin ilişkisi

Williams ve ark.	2017	ABD	TSSB ve Sınırdaki Kişilik Bozukluğunun (SKB) ilişkisi
Wills ve Schulberg	2016	ABD	TSSB ve CPI-434 ile ölçülen karakter özelliklerindeki düşüş arasındaki ilişkinin boyamsal olarak incelenmesi
Wiseman ve ark.	2021	İngiltere	TSSB ve CITTS ölçeğine göre mizaç ilişkisi
Woodfield ve ark.	2016	İngiltere	TSSB ve psikopatinin ilişkisi
Zeng ve ark.	2018	ABD	TSSB ile aleksitiminin ve baş etme yöntemlerinin ilişkisi
Cohen-Louck ve Zvi	2023	İsrail	TSSB ile düşünme biçimleri ve başa çıkma yöntemlerinin ilişkisi

Katılımcıların Özellikleri

Tablo 2. Derlemeye konu çalışmalardaki katılımcıların özellikleri

Makale Yazarı	Makale Yılı	Katılımcı Niteliği	Katılımcı Sayısı	Kadın	Erkek	Katılımcıların Yaşları
Al-Turkait ve Ohaeri	2016	Üniversite Öğrencileri	624	442	182	18-38
Andrews ve ark.	2024	Polis	772	%28	%72	19-57
Bruin ve ark.	2019	Bağımlılar	196	49	147	Ort. 38
Calegaro ve ark.	2019	Yangına maruz kalanlar	188	113	75	Ort. 46
Chenevert ve ark.	2022	İşçiler	159	96	63	22-63
Cho ve Kang	2017	Hemşireler	179	167	12	Ort. 28
Contractor ve ark.	2016	Gaziler	1226	129	1097	45-75
Craparo ve ark.	2022	COVID geçirenler	506	%86	%14	Ort. 47
Dai ve ark.	2017	Selden kurtulanlar	325	172	153	Ort. 57

Ervin ve Karancı	2017	Çeşitli meslek grupları	498	325	173	18-85
Fletcher ve ark.	2016	Fiziksel yaralanma nedeni ile hastaneye yatanlar	323	92	231	Ort. 39
Gomez ve ark.	2023	Sağlık çalışanları	613	%83	%17	18-64
Hsiao ve ark.	2019	Sağlık teknisyenleri	519	27	492	Ort. 38
Huang ve ark.	2022	COVID geçirenler	511	246	265	18+
Huang ve ark.	2019	Erkek itfaiyeciler	409	-	409	18-29
Imsiragiç ve ark.	2017	Doğum yapan kadınlar	372	372	-	Ort. 30
Janke ve ark.	2018	SKB ve TSSB tanısı olan, sadece SKB tanısı olan, sadece TSSB tanısı olan ve sağlıklı kontrol grubu	190	153	37	Ort. 30
Kremyar ve ark.	2023	Engelli	716	388	328	Ort. 42
Lommen ve ark.	2024	İtfaiyeciler	529	27	502	Ort. 39
Lovoie ve ark.	2016	Hemşireler	35	%81	%19	Ort. 33
Lundell ve ark.	2017	Kürtaj yaptıran kadınlar	1294	1294	-	15-52
Ma ve ark.	2020	Sağlık Teknisyenleri	447	%6.5	%93.5	Ort. 38
Mattson ve ark.	2018	Gaziler	271	%15	%85	19-58
Mennicken ve ark.	2022	Sağlık çalışanları	542	%80	%20	23-49

Metz ve ark.	2022	Dişçiler	149	%57	%43	Ort. 29
Meyer ve ark.	2019	Gaziler	236	%31.4	%68.4	Ort. 39
Molnar ve ark.	2021	Çeşitli mesleklerden	161	%57	%43	Ort. 33
Morris ve ark.	2020	Çeşitli mesleklerden	1609	%59	%41	18-80
Mosoudnia ve Farmani	2024	İranlı Mülteciler	245	121	124	45+
Munjiza ve ark.	2017	1991-1995 Hırvatistan savaşı maruz kalanlar	268	100	168	Ort. 45
Munjiza ve ark.	2019	1991-1995 Hırvatistan savaşı maruz kalanlar	177	59	118	Ort. 44
Naragon-Gainey ve Simms	2017	Psikiyatri hastaları	628	%56	%35	Ort. 41
Netto ve ark.	2016	Üniversite öğrencileri	2213	1463	750	18+
Ning ve ark.	2017	Trafik kazası geçirenler	166	60	106	Ort. 38
Oginska-Bulik	2018	Kanser hastaları	60	41	19	18-78
Ogle ve ark.	2017	Kalp hastaları	1106	%38.70	%61.30	18+
Özen ve ark.	2018	Psikiyatri hastaları	130	64	66	Ort. 27
Pimentel ve Oliveira	2024	Çeşitli mesleklerden	304	%80.6	%19.4	18-64
Price ve ark.	2020	Yeni doğum yapan kadınlar	418	418	-	18-50
Psarros ve ark.	2018	Erkek itfaiyeciler	102	-	102	Ort. 40

Puechlong ve ark.	2020	Sel felaketi yaşayanlar	67	35	32	22-88
Rzeszutek ve Oniszczenko	2022	Üniformalı hizmetliler (asker, polis), HIV pozitif hastalar ve çeşitli mesleklerden kontrol grubu	1160	586	574	18-62
Sadeh ve ark.	2018	Gaziler	94	11	83	21-55
Schenk ve ark.	2017	Sağlık çalışanları	337	181	156	25-44
Smith ve ark.	2017	Gazeteciler	167	%51.5	%48.5	23-72
Somma ve ark.	2021	Çeşitli mesleklerden	203	155	45	18-77
Stevanović ve ark.	2016	Savaş kurbanı kadınlar	394	394	-	18-65
Thompson ve ark.	2018	Acil yardım çalışanları	164	%44.5	%55.5	18-65
Velotti ve ark.	2021	Çeşitli mesleklerden	308	%72.8	%22.7	Ort. 35
Violanti ve ark.	2018	Polis	342	96	246	18+
Williams ve ark.	2017	Askerler	129	114	15	Ort. 44
Wills ve Schuldberg	2016	Polis	38	9	29	Ort. 35
Wiseman ve ark.	2021	Genç yetişkinler	2017	2017	-	23+
Woodfield ve ark.	2016	Hapisteki erkekler	101	-	101	18-61
Zeng ve ark.	2018	Hastalar	147	133	14	Ort. 37
Cohen-Louck ve Zvi	2023	Sürekli politik şiddete maruz kalanlar	300	198	102	18-59

Bulgular

Bu çalışmada kişilik özelliklerinin TSSB ile ilişkisini inceleyen 2016 ve sonrası döneme ait araştırmaların derlenmesi ve bu sayede ileride konuya ilişkin yapılacak niceliksel araştırmalar için betimleyici bir alan yazını temeli oluşturulması amaçlanmıştır. TSSB'nin büyük beşli Kişilik Teorisi ile ilişkisi kapsamında yapılan araştırmaların hepsi nevroitiklik ve TSSB arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulmuştur.

Doğum sonrası ortaya çıkan TSSB'yi araştıran İmsiragić ve arkadaşları¹⁴, hastane çalışanlarının COVID-19 pandemisi sırasında ve sonrasında yaşadıkları psikolojik stresi araştıran Mennicken ve arkadaşları¹⁵ ve genel yetişkin grubu üzerinde araştırma yapan Ogle ve arkadaşları¹⁶; nevroitikliğin TSSB gelişimi için bir risk faktörü olduğunu tespit etmişlerdir. Irak'ta savaşan Amerikalı gazilerle yapılan bir araştırmada¹⁷ da büyük beşli kişilik boyutları arasında sadece nevroitikliğin TSSB ile anlamlı pozitif ilişkisi olduğu ve psikolojik esnekliğin TSSB semptomları üzerinde belirleyici rolünün bulunduğu saptanmıştır. Kanser hastalarıyla yapılan bir araştırmada¹⁸ da benzer şekilde, TSSB'nin büyük beşli kişilik özelliklerinden sadece nevroitiklikle ilişkili olduğu bulunmuştur. Puechlog ve arkadaşlarının¹⁹ araştırmasının sonuçlarına göre de selden kurtulan insanların

- 14 Azijada Srkalović İmsiragić - Drazen Begić - Livija Simicevic – Zarko Bajic, “Prediction of Posttraumatic Stress Disorder Symptomatology After Childbirth—A Croatian Longitudinal Study”, *Women and Birth*, vol. 30, no. 1, February 2017, p. 17-23.
- 15 Benoit Mennicken - Geraldine Petit - Jean C. Yombi – Leila Belkhir – Gerald Deschietere – Nausica Germeau - Melissa Salavrakos - Gilles Moreau- Laurie Nizet – Genevieve Cool – Alain Luts – Joel Billieux – Philippe de Timary, “Psychological Distress among Hospital Caregivers During and After the First Wave of COVID-19: Individual Factors Involved in the Severity of Symptoms Expression”, *Psychiatry Research Communications*, vol. 2, no. 2, June 2022, p. 37-57.
- 16 Christin M. Ogle - Ilene C. Siegle - Jean C. Beckham - David C. Rubin, “Neuroticism Increases PTSD Symptom Severity by Amplifying the Emotionality, Rehearsal, and Centrality of Trauma Memories”, *Journal of Personality*, vol. 85, no. 5, September 2017, p. 702-715.
- 17 Eric C. Meyer – Heidi La Bash - Bryann B. DeBeer - Nathan A. Kimbrel - Suzy B. Gulliver - Sandra B. Morissette, “Psychological Inflexibility Predicts PTSD Symptom Severity in War Veterans After Accounting for Established PTSD Risk Factors and Personality”, *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, vol. 11, no. 4, 2019, p. 383-390.
- 18 Nina Ogińska-Bulik, “Personality and Posttraumatic Stress Symptoms In Oncological Patients—The Mediating Role of Ruminations”, *Advances in Psychiatry and Neurology/Postępy Psychiatrii i Neurologii*, vol. 27 no. 2, July 2018, p. 87-101.
- 19 Cecile Puechlong – Karin Wess - Sarah Le Vigouroux - Elodie Charbonnier, “Role of Personality Traits and Cognitive Emotion Regulation Strategies in Symptoms of Posttraumatic Stress Disorder among Flood Victims”, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, vol. 50, 2020, p. 1-25.

TSSB geliştirme riskiyle ilişkili tek büyük beşli kişilik boyutu da nevrotikliklerdir. Bu araştırmalarda, diğer büyük beşli kişilik boyutları (dışa dönüklük, gelişime açıklık, uyumluluk ve öz denetim/sorumluluk) TSSB ile ilişkili bulunmamıştır. Bunun yanı sıra, iş yerinde rol çatışması ve TSSB semptomatolojisini inceleyen Chenevert ve arkadaşları²⁰ da rol çatışması ile TSSB semptomatolojisi arasındaki ilişkide iş yeri zorbalığına maruz kalmanın tam aracılık rolü olduğunu ve nevrotikliğin bu ilişkinin gücünü artırırken, yönetsel yetkinliklerin, bu ilişkinin gücünü azalttığını bulmuşlardır.

Yukarıdaki bulgular ile nevrotiklik özelliği açısından örtüşmekle birlikte, büyük beşlinin diğer kişilik özellikleri-TSSB ilişkisi açısından çelişkili sonuçlara ulaşan bazı araştırmalar da bulunmaktadır. Acilde çalışan hemşirelerle çalışma yürüten Lavoie ve arkadaşları²¹, nevrotikliğin TSSB ile pozitif, dışa dönüklüğün ise negatif yönlü olarak ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Huang ve arkadaşları²² ise COVID-19 geçirmiş kişilerin yüksek nevrotiklik düzeyi ile beraber düşük deneyime açıklık, dışa dönüklük ve uyumluluk puanlarının olmasının, TSSB için risk faktörü olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, gazilerle araştırma yapan Mattson ve arkadaşları²³ da yaptıkları araştırmada, TSSB'nin nevrotiklikle pozitif; öz denetim/sorumluluk ve uyumluluk ile ise negatif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Metz ve arkadaşlarının²⁴ yaptığı araştırmada da nevrotikliğin önemli bir TSSB yordayıcısı olduğu ve öz denetim/sorumluluk boyutunun da TSSB ile negatif ilişki gösterdiği saptanmıştır. Benzer başka bir sonuç da Stevanovic ve arkadaşları²⁵ tarafından Hırvatistan'daki sivil savaştan etkilenen kadınlarla

- 20 Miren Chenevert – Michela Vognoli - Paul M. Conway – Cristian Balducci, “Workplace Bullying and Posttraumatic Stress Disorder Symptomology: The Influence of Role Conflict and the Moderating Effects of Neuroticism and Managerial Competencies”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 19, no. 17, August 2022, p. 1-19.
- 21 Stéphane Lavoie - Lide R. Talbot - Luc Mathieu – Clemence Dallaire- Marie-France Dubois - François Courcy, “An Exploration of Factors Associated with Posttraumatic Stress in ER Nurses”, *Journal of Nursing Management*, vol. 24, no. 2, March 2016, p. 174-183.
- 22 Qi Huang – Qian Zhang- Yuanyuan An - Wei Xu, “The Relationship Between Dispositional Mindfulness and PTSD/PTG Among Firefighters: The Mediating Role of Emotion Regulation”, *Personality and Individual Differences*, vol. 151, December 2019, p. 1-26.
- 23 Elsa Mattson- Lisa James - Brian Engdahl, “Personality Factors and Their Impact on PTSD and Posttraumatic Growth is Mediated by Coping Style Among OIF/OEF Veterans”, *Military Medicine*, vol. 183, no. 9-10, October 2018, e475-e480.
- 24 Margot Metz - Rachel Whitehill- Hosam M. Alraiq, “Personality Traits and Risk of Posttraumatic Stress Disorder Among Dental Residents During COVID-19 Crisis”, *Journal of Dental Education*, vol. 86, no. 12, July 2022, p.1562-1572.
- 25 Aleksandra Stevanović - Tanja Frančičković- Eric Vermetten, “Relationship of Early-life Trauma, War-related Trauma, Personality Traits, and PTSD Symptom Severity: A Retrospective

yapılan araştırmadan elde edilmiştir. İlgili araştırmada; nevrotikliğin TSSB semptom şiddetini pozitif, dışa dönüklüğün ise negatif yordadığı bulunmuştur. Huang ve arkadaşlarının²⁶ başka bir araştırmasında da Çinli itfaiyecilerin öz denetim/sorumluluk kişilik özelliğinin TSSB'yle negatif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu gösterilmiştir. Naragon-Gainey ve Simms²⁷ tarafından yapılan araştırmanın sonucunda da TSSB'nin, büyük beşlinin nevrotizm boyutu ile pozitif, öz denetim/sorumluluk boyutu ile ise negatif ilişkili olduğu görülmüştür.

RCMP (Royal Canadian Mounted Police) üyelerinin ruhsal sağlığı ile ilgili yapılan ve HEXACO Kişilik Envanterinin kullanıldığı bir diğer araştırmada²⁸ da ilgili envanterin hiçbir alt boyutunun (dürüstlük, duygusallık, dışa dönüklük, uysallık, sorumluluk ve deneyime açıklık) TSSB ile anlamlı bir ilişki göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

TSSB ve Eyscenk Kişilik Teorisi çerçevesinde yapılmış olan araştırmaların sonuçları birbirleriyle uyumlu ve tutarlıdır. Lommen ve arkadaşlarının²⁹, Hollandalı itfaiyecilerin TSSB semptomları ile ilgili yaptığı araştırmada, yüksek nevrotiklik puanlarının TSSB belirtilerinin şiddetiyle pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Psarros ve arkadaşlarının³⁰ yapmış olduğu bir diğer araştırmada itfaiyecilerin; Schenk ve arkadaşlarının³¹ araştırmasında

Study on Female Civilian Victims of War", *European Journal of Psychotraumatology*, vol. 7, no. 1, February 2016, p. 1-10.

- 26 Xin Huang - Lin Liu - Buzohre Eli - Jingyi Wang - Yaru Chen - Zhengkui Liu, "Mental Health of COVID-19 Survivors at 6 and 12 Months Postdiagnosis: A Cohort Study", *Frontiers in Psychiatry*, vol.13, April 2022, p. 1-11.
- 27 Kristin Naragon-Gainey - Leonard J. Simms, "Three-Way Interaction of Neuroticism, Extraversion, And Conscientiousness in the Internalizing Disorders: Evidence of Disorder Specificity In A Psychiatric Sample", *Journal of Research in Personality*, vol. 70, October 2017, p. 16-26.
- 28 Katie L. Andrews – Laleh Jamshidi - Robyn E. Shields – Jolan Nisbet - R. Nicholas Carleton, "Exposures to Potentially Psychologically Traumatic Events Among Royal Canadian Mounted Police", *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 2024.
- 29 Miriam J.J. Lommen – Steven Hoekstra - Rob H. S. Van der Brink – Bert Lenaert, "Fear Generalization Predicts Post-Traumatic Stress Symptoms: A Two-Year Follow-Up Study in Dutch Fire Fighters", *Journal of Anxiety Disorders*, vol. 103, April 2024, 102855.
- 30 Constantin Psarros – Christos Theleritis – Nikolaos Kokras – Dimitris Lyrakos – Angelos Koborzos – Olga Kakabakou – Georgios Tzanoulinos – Panagiota Katsiki – Joanna D. Bergiannaki, "Personality Characteristics and Individual Factors Associated with PTSD in Firefighters One Month After Extended Wildfires", *Nordic Journal of Psychiatry*, vol. 72, no. 1, May 2018, p.17-23.
- 31 Ellen J. Schenk- Jun Yuan - Lise D. Martel - Guo Q Shi – Ke Han – Xing Gao, "Risk Factors for Long-Term Post-Traumatic Stress Disorder Among Medical Rescue Workers Appointed to

Çin'deki Wenchuan depreminde çalışan tıbbi kurtarma görevlilerinin; Dai ve arkadaşlarının³² araştırmasında da Çin'de 1998 yılında gerçekleşen sel felaketinden kurtulan insanların nevrotiklik düzeylerinin TSSB ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Özen, Dalbudak ve Topçu'nun³³ araştırmasına göre de yine TSSB ile nevrotiklik arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Ning, Guan ve Liu'nun³⁴ yapmış olduğu başka bir çalışmada da nevrotiklik ve psikotiklik özelliklerinin TSSB ile doğrudan ve pozitif olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Kişilik özelliklerinin, TSSB'nin de içinde olduğu farklı psikopatolojilerle ilişkisini araştıran Al-Turkait ve Ohaeri³⁵ de psikotiklik ve nevrotikliğin psikopatolojiler ile pozitif şekilde ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

MMPI-3 ölçeklerinin TSSB ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada³⁶ da TSSB'nin anksiyete kaynaklı deneyimler, duygusal içselleştirme bozukluğu, somatizasyon, fonksiyonel olmayan negatif duygular, sapkın deneyimler, demoralizasyonun yanı sıra kişilik psikopatolojileri boyutunun nevrotiklik alt ölçeği tarafından da yordandığı saptanmıştır. Lundell ve arkadaşlarının³⁷, kürtaj yaptıran kadınlarla yaptıkları başka bir çalışmada, kürtaj olduktan sonra TSSB geliştiren kadınların, kontrol grubuna göre nevrotizm ile ilişkili karakter özelliklerinden

the 2008 Wenchuan Earthquake Response in China", *Disasters*, vol. 41, no. 4, December 2017, p. 788-802.

- 32 Wenjie Dai – Atipatsa C. Kaminga - Hongzuan Tan - Jieru Wang - Zhiwei Lai - Xin Wu - Aizhong Liu, "Long-Term Psychological Outcomes of Flood Survivors of Hard-Hit Areas of the 1998 Dongting Lake Flood in China: Prevalence and Risk Factors", *PLoS One*, vol. 12, no. 2, February 2017, p. 1-14.
- 33 Seçil Özen - Ercan Dalbudak- Merve Topcu, "The Relationship of Posttraumatic Stress Disorder with Childhood Traumas, Personality Characteristics, Depression and Anxiety Symptoms in Patients with Diagnosis of Mixed Anxiety-Depression Disorder", *Psychiatra Danubiana*, vol. 30, no. 3, February 2018, p. 340-347.
- 34 Li Ning - Suzhen Guan- Jiwen Liu, "Impact of Personality and Social Support on Posttraumatic Stress Disorder After Traffic Accidents", *Medicine*, vol. 96, no. 34, August 2017, p. 1-6.
- 35 Fawziyah A. Al-Turkait - Jude U. Ohaeri, "Symptomatology and Academic Performance Experience with an Arab College Student Sample", *Lebanese Medical Journal*, vol. 103 no. 3431, 2016, p. 100-106.
- 36 Andrew J. Kremyar – Yossef S. Ben-Porath – Martin Sellbom – Roger O. Gervais, "Assessing Posttraumatic Stress Disorder Symptom Clusters with the Minnesota Multiphasic Personality Inventory-3 in a Forensic Disability Sample", *Journal of Clinical Psychology*, vol. 79, no. 12, August 2023, p. 2798-2822.
- 37 Inger Wallin Lundell - Inger S. Poromaa – Lisa Ekselius – Susanne Georgsson – Örjan Frans – Lotti Helström – Ulf Högberg – Agneta S. Svanberg, "Neuroticism-Related Personality Traits Are Associated with Posttraumatic Stress After Abortion: Findings from A Swedish Multi-Center Cohort Study", *BMC Women's Health*, vol. 17, October 2017, p. 1-12.

(sürekli somatik kaygı, sürekli psişik kaygı, strese yatkınlık ve hırçınlık) daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Türkiye’de TSSB ile kişilik özelliklerinin ilişkisini büyük beşli kişilik özelliklerini temel alan Temel Kişilik Envanteri üzerinden araştırmış olan Ervin ve Karancı³⁸ da TSSB semptomların nevroitiklik ile pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Wills ve Schuldberg’in³⁹ kronik travmanın polis memurları üzerindeki etkisini araştırdıkları boylamsal çalışmada da California Psikoloji Envanteri ile ölçümlenen öz denetim, iyi oluş, iyi izlenim ve bağımsızlık puanlarındaki düşüşlerin TSSB semptomları ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. CPI-434’ün bahse konu alt ölçeklerinin yapılan araştırmalarda büyük beşli nevroitiklik özelliği ile anlamlı negatif korelasyon gösterdiği göz önüne alındığında, bu araştırmanın sonuçlarının da dolaylı yoldan da olsa nevroitiklik ile TSSB arasındaki pozitif ilişkiyi desteklediğini söylemek mümkün görünmektedir. Yüksek düzeyde nevroitiklik özelliğinin içerdiği duygusal stabiliteden yoksunluk, sinirlilik ve yetersizlik duyguları ayrıca kişilik bozukluklarının da ortak bir özelliğini oluşturmaktadır.

TSSB ile genel olarak çeşitli kişilik bozukluğu özellikleri arasındaki pozitif ilişki bir dizi araştırma ile ortaya konmuştur. COVID-19 salgını sırasında yürütülen bir araştırmada⁴⁰, patolojik kişilik özelliklerinin (olumsuz duygulanım, disinhibisyon, düşmanlık, kayıtsızlık ve psikotizm) TSSB ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Williams ve arkadaşları⁴¹ ise orduda gerçekleşen cinsel taciz sonrasında gelişen TSSB’nin, Sınırdaki Kişilik Bozukluğu (SKB) olan askerlerde daha çok görüldüğünü ve geçmişteki travmaların, orduda gerçekleşen cinsel travmanın etkisini artırabileceğini saptamışlardır. Başka bir araştırma da⁴² Hırvatistan’da 1991-1995 savaşına maruz kalan kişiler ile savaştan 15 yıl sonra

38 Gül Ervin- A. Nuray Karancı, “What Determines Posttraumatic Stress and Growth Following Various Traumatic Events? A Study in A Turkish Community Sample”, *Journal of Traumatic Stress*, vol. 30, no. 1, January 2017, p. 54-62.

39 Jennifer Leigh Wills - David Schuldberg, “Chronic Trauma Effects on Personality Traits in Police Officers”, *Journal of Traumatic Stress*, vol. 29, no. 2, March 2016, p. 185-189.

40 Patrizia Velotti – Claudia Civilla – Guyonne Rogier – Sara B. Zobel, “A Fear of COVID-19 And PTSD Symptoms in Pathological Personality: The Mediating Effect of Dissociation and Emotion Dysregulation”, *Frontiers in Psychiatry*, vol. 12, March 2021, 590021, p. 1-8.

41 Rush Williams - Ryan Holliday – Matthew Clem - Elizabeth Anderson- Elizabeth E. Morris – Alina Suris, “Borderline Personality Disorder and Military Sexual Trauma: Analysis of Previous Traumatization and Current Psychiatric Presentation”, *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 32, no. 15, July 2017, p. 2223-2236.

42 Jasna Munjiza - Dolores Britvic- Mike J. Crawford, “Lasting Personality Pathology Following Exposure to Severe Trauma in Adulthood: Retrospective Cohort Study”, *BMC Psychiatry*, vol. 19, January 2019, p. 1-9.

gerçekleştirilmiş ve kişilik bozukluğu özellikleri (IPDE ile ölçümlenen) yüksek olan katılımcılarda TSSB görülme sıklığının, kişilik bozukluğu özellikleri düşük olan katılımcılara göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur. Munjiza ve arkadaşları⁴³, başka bir çalışmalarında da Hırvatistan savaşını deneyimledikten sonra kişilik bozukluğu geliştiren katılımcıların TSSB geliştirme riskinin, savaş öncesi kişilik bozukluğu özellikleri gösteren katılımcılara göre üç kat fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı çalışmada, patolojik kişilik özellikleri olan bireylerin, kontrol grubuna göre savaş kaynaklı ağır travmaları yaşantılamaya sekiz kat daha yatkın olduğu da saptanmıştır. TSSB ve patolojik kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi, yaşanan felaketler bağlamında inceleyen Reis ve arkadaşları⁴⁴ da TSSB tanısı alan bireylerde, Boyutsal Klinik Kişilik Envanteri ile ölçümlenen duygu düzenleme güçlüğü ve büyülenmeci kişilik özelliklerinin, TSSB tanısı almayanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Psikopatik kişilik özelliklerinin travma maruziyeti ve TSSB belirtileri arasındaki ilişkide nasıl bir rolü olduğunu araştıran Woodfield ve arkadaşları⁴⁵ ise psikopati ve TSSB arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. COVID-19 ile alakalı olan TSSB'nin, pandemi sürecinde incelendiği üç aşamalı boylamsal bir çalışmada⁴⁶ ise ilk aşamadaki akut stresin, PDI-5- Kısa Form ile ölçümlenen negatif duygulanım (negative affectivity) ve psikotizmin, sonraki aşamalarındaki TSSB için risk faktörü olduğu bulunmuştur. Kişilik işlevselliğinin ve geleceğe yönelik olumlu bakış açısının TSSB ile ilişkisini inceleyen Pimentel ve Oliviera⁴⁷, PFID-5 ile ölçümlenen kişilik işlevselliği boyutlarının (kişinin kendisini ve dünyadaki

43 Jasna Munjiza – Dolores Britvic – Maja Radman – Mike J. Crawford, “Severe War-Related Trauma and Personality Pathology: A Case-Control Study”, *BMC Psychiatry*, vol. 17, March 2017, p. 1-8.

44 Ana Maria Reis - Lucas de Francisco Carvalho- Jon D. Elhai, “Relationship Between PTSD and Pathological Personality Traits in Context of Disasters”, *Psychiatry Research*, vol. 241, July 2016, p. 91-97.

45 Russell Woodfield - Katie Dhirra – Daniel Boduszek – Agata Debowska, “Facets of Psychopathy in Relation to Trauma-Exposure and Posttraumatic Stress Symptomology in A Sample of Incarcerated Male Offenders”, *International Journal of Prisoner Health*, vol. 12, no. 4, December 2016, p. 244-252.

46 Antonella Somma – Robert F. Krueger - Kristian E. Markan – Giulia Gialdi – Miriana Colanino – Danila Ferlito – Chiara Liotta – Andrea Fosatti, “A Nine-Month Study on the Course of COVID-19 Related Perceived Post-Traumatic Stress Disorder Among Italian Community-Dwelling Adults”, *Journal of Psychiatric Research*, vol. 141, September 2021, p. 146-151.

47 Flávia Ulhôa Pimentel - Eduardo Silva de Oliveira Sérgio, “Personality Functioning, Positive Outlook for the Future, and Simple and Complex Post-Traumatic Stress Disorder”, *Acta Psychologica*, vol. 244, April 2024, 104165.

yerini anlaması), kendini yönlendirmenin (kişinin hedefleri ve bunları başarma isteği), empatinin ve yakınlığın TSSB'yi pozitif yönde yordadığını ve en güçlü ilişkinin kimlik boyutuyla olduğunu saptamışlardır.

Gazilerin tehdit, ödül ve çok boyutlu tehdit/ödül koşulu gibi farklı duygusal bağlamlarda bir duygusal Go/No-Go (GNG) görevini tamamladıkları bir araştırmada⁴⁸, TSSB ve SKB ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu ile ilişkili sürekli disinhibisyonun (trait disinhibition) etkileşiminin, güncel riskli ve kendine zarar verici davranışları (madde kullanımı, kendine zarar verme, dürtüsel yeme, ağır alkol kullanımı, kumar oynama, riskli cinsel aktiviteler, agresyon, düşüncesiz araba kullanımı ve alışveriş yapma) açıkladığı, TSSB'si ve sürekli disinhibisyon özellikleri yüksek olan gazilerin riskli ve kendine zarar verici davranışlarının da yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, başka bir araştırmada⁴⁹ da TSSB'nin artan dürtüsellikle ve risk alma davranışıyla pozitif ilişkili olduğu ve TSSB semptomları ile madde kullanımı arasındaki ilişkiye dürtüsellüğün aracılık ettiği bulunmuştur. Naragon-Gainey ve Simms⁵⁰ tarafından yapılan araştırmanın sonucunda da tutarlı bir şekilde TSSB'nin disinhibisyon ve nevroitiklik ile pozitif ilişkili olduğu, nevroitiklik kontrol edildiğinde bile disinhibisyonun TSSB'yi pozitif yönde yordamaya devam ettiği görülmüştür. Bir diğer araştırmada⁵¹ ise klinik olmayan popülasyonda da dürtüsellüğün, daha erken travma maruziyetine, bu nedenle de daha sık TSSB'ye yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı çalışmada, dürtüsellüğün TSSB semptomlarının şiddetiyle pozitif ilişkili olduğu da saptanmıştır.

Alan yazınında, TSSB ile Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu (OKKB) ile ilişkili özelliklerden biri olan mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi araştıran bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Tayvan'da 2016 yılında meydana gelen

48 Naomi Sadeh - Jeffrey M. Spielberg- Jasmeet P. Hayes, "Impulsive Responding in Threat and Reward Contexts as a Function of PTSD Symptoms and Trait Disinhibition", *Journal of Anxiety Disorders*, vol. 53, January 2018, p. 76-84.

49 Vanessa L. Morris - Landry G. Huffman - Katherine R. Naish - Katherine Holshausen - Assaf Oshri - Margaret McKinnon - Michael Amlung, "Impulsivity as a Mediating Factor in the Association Between Posttraumatic Stress Disorder Symptoms and Substance Use", *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, vol. 12, no. 6, January 2020, p. 659-674.

50 Kristin Naragon-Gainey - Leonard J. Simms, *a.g.e.*

51 Liana R. Netto - Juliana L. Pereira - Jose F. Nogueira - Patricia Cavalcanti-Ribeiro - Rejane C. Santana - Carlos A. Teles - Karestan C. Koenen - The Trauma and Anxiety Disorders Study Group- UFBA - Lucas C. Quarantini, "Impulsivity is Relevant for Trauma Exposure and PTSD Symptoms in a Non-Clinical Population", *Psychiatry Research*, vol. 239, May 2016, p. 204-211.

depremde çalışan arama kurtarma görevlileriyle yapılan bir araştırmada⁵², mükemmeliyetçilik kişilik özelliği olan, aynı zamanda da stres düzeyleri ve suçluluk duyguları yüksek çalışanların, TSSB geliştirmelerinin daha olası olduğu belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca, mükemmeliyetçilikle ilişkilendirilen yüksek beklentilerin, profesyonel başarısızlık korkularının ve kendine yönelik yüksek eleştirinin stresle başa çıkmayı zorlaştırdığı ve bu durumun travmanın psikolojik etkilerini artırdığı bulunmuştur. Yine aynı deprem sırasında görev almış olan acil tıp teknisyenlerinin TSSB risk faktörlerini saptamak amacıyla yapılan bir başka araştırmada⁵³ da kolayca kaygılanan, mükemmeliyetçi ve içe dönük olan bireylerde daha fazla TSSB görüldüğü saptanmıştır. Molnar ve arkadaşlarının⁵⁴ yaptığı bir araştırmada ise algılanan kontrol seviyesinin düşük olduğu durumlarda, sosyal olarak dayatılan mükemmeliyetçilik ile TSSB semptomları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Mükemmeliyetçilik ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün, kadınları daha olumsuz doğum deneyimlerine ve doğum sonrası travmatik stres semptomlarına yatkın hale getirip getirmediğini araştıran başka bir araştırmada⁵⁵ da yüksek mükemmeliyetçilik ve belirsizliğe tahammülsüzlüğü olan kadınların TSSB'ye daha yatkın olduğu görülmüştür.

Alan yazınında bunun yanı sıra, DSM ve DSM tabanlı ölçeklerde doğrudan kişilik bozukluğu özellikleri olarak adlandırılmasa da kişilik bozukluğu semptomolojisinde yer alan bir dizi kişilik eğilimi ile TSSB arasındaki ilişkiyi inceleyen de bazı araştırmalar mevcuttur. Örneğin; D tipi kişilik (yüksek düzeyde olumsuz duygulanım ve sosyal inhibisyon yaşayan kişiler) ile TSSB ilişkisinin araştırıldığı bir araştırmada⁵⁶ da bu kişilik tipinin TSSB ile pozitif, psikolojik

- 52 Yin Ying Hsiao - Wei H. Chang - I Chun Ma - Chen L. Wu – Po See Chen - Yen K. Yang - Chih H. Lin, “Long-Term PTSD Risks in Emergency Medical Technicians Who Responded to the 2016 Taiwan Earthquake: A Six-Month Observational Follow-Up Study”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 16, no. 24, December 2019, p. 1-12.
- 53 I Chun Ma – Wei Hung Chang – Chen-Long Wu – Chih-Hao Lin, “Risks of Post-Traumatic Stress Disorder Among Emergency Medical Technicians Who Responded to the 2016 Taiwan Earthquake”, *Journal of the Formosan Medical Association*, vol. 119, no. 9, September 2020, p. 1360-1371.
- 54 Danielle S. Molnar – Gordon L. Flett - Paul L. Hewitt, “Perfectionism and Perceived Control in Posttraumatic Stress Disorder Symptoms”, *International Journal of Mental Health and Addiction*, vol. 19, May 2021, p. 2204-2218.
- 55 Lisa Price – Luna Centifani – Pauline Slade, “Personality Factors and Vulnerability to Post-Traumatic Stress Responses After Childbirth”, *British Journal of Clinical Psychology*, vol. 59, no. 4, August 2020, p. 480–501.
- 56 Gerum-Jin Cho - Jiyeon Kang, “Type D Personality and Post-Traumatic Stress Disorder Symptoms Among Intensive Care Unit Nurses: The Mediating Effect of Resilience”, *Plos One*, vol. 12, no. 4, April 2017, p. 1-10.

dayanıklılık ile ise negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. TSSB ile MPQ-BF (Çok Boyutlu Kişilik Anketi- Kısa Form, Multidimensional Personality Questionnaire- Brief Form) üzerinden yapılan profil analizleri ile oluşturulan kişilik tipleri (yüksek negatif duygusallık skorları ile karakterize), dışsallaştıran (düşük kısıtlama skorları ile karakterize) ve normal kişilik (üç boyutta da ortalama skorlar alanlar) ilişkisinin incelendiği Fletcher ve arkadaşlarının⁵⁷ araştırmasında, içselleştirme grubunun bütün ruhsal bozukluklar için en büyük riski taşıdığı ve dışsallaştırma grubunun TSSB geliştirme riskinin ise çok daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Psikojenik (epileptik olmayan) nöbetler geçiren kişiler üzerinde yapılan bir araştırmada⁵⁸, TSSB tanımlı bireylerin aleksitimi düzeyleri, hiç travma yaşamayan ve travma yaşamış olup TSSB geliştirmeyen bireylerden daha yüksek çıkmıştır. Craparo ve arkadaşlarının⁵⁹, COVID-19 tanısı almış ve bu sebeple hastaneye yatmış ve yatmamış kişiler üzerinde, kişiler iyileştikten sonra yaptığı bir araştırmada da yüksek düzeyde aleksitimi ve kaygının TSSB semptomlarını anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada TSSB, PID-5 (DSM-5 için Patoloji Envanteri Kısa Form -Pathological Inventory for DSM-5- Short Version) ile ölçülen negatif duygusallık ve psikotizm ile de ilişkili bulunmuştur. TSSB yaşayan ve yaşamayan madde bağımlılarının aleksitimi seviyelerini tespit etmek için yapılan bir araştırmada⁶⁰ da benzer şekilde TSSB tanısı olan madde bağımlılarının, bu tanıya sahip olmayanlara göre, daha fazla aleksitimik kişilik özelliği gösterdiği bulunmuştur.

COVID-19 pandemisi sırasında çalışan sağlık çalışanlarının psikolojik dayanıklılığı ve TSSB geliştirme arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Gomez

57 Susan Fletcher - Meaghan O'Donnell- David Forbes, "Personality and Trajectories of Posttraumatic Psychopathology: A Latent Change Modelling Approach", *Journal of Anxiety Disorders*, vol. 42, August 2016, p. 1-9.

58 Ruifan Zeng - Lorna Myers- Marcelo Lancman, "Post-Traumatic Stress and Relationships to Coping and Alexithymia in Patients with Psychogenic Non-Epileptic Seizures", *Seizure*, vol. 57, April 2018, p. 70-75.

59 Giuseppe Craparo - Valentina L. la Rosa – Graziella Marino – Michela Vezzoli – Gabriella S. Cina – Morena Colombi – Giuseppe Arcoleo – Maria Severino – Giulia Costanzo –Ernesto Miangiapanne, "Risk of Post-Traumatic Stress Symptoms in Hospitalized and Non-Hospitalized COVID-19 Recovered Patients, A Cross-Sectional Study", *Psychiatry Research*, vol. 308, February 2022, p. 114353.

60 Peggy M.J. De Bruin - Hein A. de Haan- Tim Kok, "The Prediction of Alexithymia as a State or Trait Characteristic in Patients with Substance Use Disorders and PTSD", *Psychiatry Research*, vol. 282, December 2019, p. 1-13.

ve arkadaşları⁶¹ tarafından yapılan bir araştırmada, bütün dayanıklılık (resilience) faktörlerinin (güçlülük ve özgüven, sosyal yeterlilik, aile desteği, sosyal destek ve yapı) TSSB ile negatif korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Calegaro ve arkadaşlarının⁶² araştırmasında da bir gece kulübünde çıkan yangına maruz kalan insanların TSSB belirtileri, psikolojik dayanıklılıkları ile orta düzeyde negatif ilişkili bulunmuştur.

Başa çıkma davranışları ve TSSB ilişkisinin incelendiği çalışmalarda ise tutarlı sonuçlara ulaşılmıştır. Cohen-Louck ve Zvi⁶³ tarafından İsrail’de, sürekli olarak politik şiddete maruz kalan kişiler üzerinde yapılan bir araştırma, düşük mantıksal akıl yürütmenin hem doğrudan hem de duygu odaklı başa çıkma yöntemleri aracılığıyla dolaylı olarak travma sonrası stresle pozitif ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Zeng ve arkadaşlarının⁶⁴ daha önce de bahsedilmiş olan araştırmasında da TSSB yaşayan ve epileptik olmayan nöbetleri olan hastaların duygu odaklı başa çıkma stratejilerini yoğun bir şekilde kullandıkları saptanmıştır. Benzer şekilde Smith, Drevo ve Newman⁶⁵ da gazetecilerin kaçınan duygusal başa çıkma stratejilerinin TSSB’yi anlamlı bir şekilde yordadığını ancak aktif ve problem odaklı başa çıkmanın TSSB’yle ilişkili olmadığını bulmuşlardır. Mennicken ve arkadaşları⁶⁶ da nevrozizm özelliğinin, kaçınan başa çıkmanın, hemşire olmanın, fazla iş yükünün, maruz kalınan travma sayısının ve duyguları bastırmanın TSSB’yi

-
- 61 Anabel de la Rosa Gomez - Rodriguez, Alejandro Dominguez – Alejandro Manuel R. Huitron – Lorena A Flores-Plata – Carolina S. Torres-Torija – Reyna J.M. Arriaga – Paulina Erika Herdoiza-Arroyo- Rebeca Robles Garcia – Alejandra E. Gomez - Eduardo B. Valerio, ” Resilience and Post-Traumatic Stress Disorder Among Healthcare Workers During the Covid-19 Outbreak”, *Electronic Journal of General Medicine*, vol. 20 no. 5, May 2023, p. 1-7.
- 62 Vitor Crestani Calegaro - Pedro H. C Modele - Bianca L Negretto – Cleonice Zatti - Angelo B. M. de Cunha - Lucia H. M. Freitas, “The Role of Personality in Posttraumatic Stress Disorder, Trait Resilience, and Quality of Life in People Exposed to the Kiss Nightclub Fire”, *PLoS One*, vol. 14, no. 7, July 2019, p. 1-17.
- 63 Keren Cohen-Louck - Liza Zvi, “A Model for Predicting Post-Traumatic Stress Disorder Due to Exposure to Chronic Political Violence: Big Five Personality Traits, Ego-Resiliency, and Coping”, *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 37, no. 23-24, March 2022, p. NP23241-NP23261.
- 64 Ruifan Zeng - Lorna Myers- Marcelo Lancman, *a.g.e.*
- 65 River J. Smith - Susan Drevo - Elana Newman, “Covering Traumatic News Stories: Factors Associated with Post-Traumatic Stress Disorder among Journalists”, *Stress and Health*, vol. 34, no. 2, August 2018, p. 218-226.
- 66 Benoît Mennicken – Geraldine Petit - Fean C. Yombi – Leila Belkhir – Gerald Deschietere – Nausica Germeau – Melissa Salavrakos – Gilles Moreau – Laurie Nizet – Genevieve Cool – Alain Luts – Joel Billieux- Philippe de Timary, *a.g.e.*

yordadığını saptamışlardır. Violanti ve arkadaşlarının⁶⁷, polislerin iş yeri stresi ile TSSB ilişkisini araştırdıkları çalışmalarının sonucu, pasif baş etme stratejilerinin (davranışsal ilgisizlik, inkâr, kendini suçlama ve şikâyet etme gibi) daha yüksek kullanımının iş yeri stresi ve TSSB arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğini göstermiştir. Benzer şekilde, Schenk ve arkadaşlarının⁶⁸ ulaştığı sonuçlar da pasif başa çıkma yöntemleri kullanan medikal arama kurtarma çalışanlarının TSSB oranlarının daha yüksek olduğu yönündedir. Aynı çalışmada, TSSB'nin Eysenk kişilik özelliğinde tanımlanan nevrotiklik ile de pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır. Contractor'ın⁶⁹ gaziler üzerinde gerçekleştirdiği araştırması ise inkâr, madde kullanımı ve kendi dikkatini dağıtma gibi uyumsuz başa çıkma yöntemlerinin TSSB semptom şiddetini artırdığı; aktif başa çıkma ve kabullenme gibi daha uyumlu baş etme stratejilerinin ise TSSB semptom şiddetini azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada, nevrotikliğin de TSSB şiddeti ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Gazilerle çalışmasına yukarıda değinilen Mattson ve arkadaşları⁷⁰ da TSSB'nin uyumsuz başa çıkma yöntemleri ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğunu ve uyumsuz başa çıkmanın TSSB ve (Büyük Beşli) nevrotiklik özelliği arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiğini tespit etmiştir. Thompson ve arkadaşları⁷¹, acil servis çalışanlarının katılımı ile gerçekleştirdikleri bir çalışmada, kaçınma odaklı baş etme yöntemleri ve düşük psikolojik dayanıklılığın TSSB ile pozitif ilişkili olduğunu; demografik ve klinik faktörler kontrol edildiğinde de kaçınma odaklı baş etme yöntemlerinden sosyal geri çekilmenin, psikolojik dayanıklılık ve TSSB arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini bulmuşlardır. Nevrotiklik kişilik özelliği-TSSB ilişkisine ilişkin bölümde de değinilen Ervin ve Karancı⁷², aynı araştırmalarında ayrıca kadercilik (sorunların çözümünü Tanrı'ya havale etme, sorunları kader ile ilişkilendirme) baş etme yönteminin de TSSB semptomları ile

67 John M. Violanti - Cladia C. Ma – Anna Mnatsakanova – Desta Fekedulegn – Tara A. Hartley – Ja Kook Gu - Michael E. Andrew, “Associations between Police Work Stressors and Post-traumatic Stress Disorder Symptoms: Examining the Moderating Effects of Coping”, *Journal of Police and Criminal Psychology*, vol. 33, no. 3, June 2018, p. 271-282.

68 Ellen J. Schenk- Jun Yuan - Lise D. Martel - Guo Q Shi – Ke Han – Xing Gao, *a.g.e.*

69 Ateka A. Contractor – Cherie Armour – M. Tracie Shea – Natalie Mota - Robert H. Pietrzak, “Latent Profiles of DSM-5 PTSD Symptoms and the “Big Five” Personality Traits”, *Journal of Anxiety Disorders*, vol. 37, January 2016, p. 10-20.

70 Elsa Mattson - Lisa James - Brian Engdahl, *a.g.e.*

71 Nicholas J. Thompson – Devika Fiorillo - Barbara O Rothbaum - Kerry J. Ressler – Vasiliki Michopoulos, “Coping Strategies as Mediators in Relation to Resilience and Posttraumatic Stress Disorder”, *Journal of Affective Disorders*, vol. 225, January 2018, p. 153-159.

72 Gül Ervin - A. Nuray Karancı, *a.g.e.*

pozitif ilişki gösterdiğini tespit etmişlerdir. Masoudnia ve Rahmati'nin⁷³ ise İranlı savaş mağduru göçmenlerle yaptığı bir araştırmada, sosyal destek arama, yeniden değerlendirme/adaptasyon, problem odaklı ve aktif başa çıkma stratejilerinin TSSB ile negatif; kaçınma odaklı başa çıkma stratejilerinin ise TSSB ile pozitif korelasyona sahip olduğu saptanmıştır.

Psikolojik dayanıklılık bölümünde de değinilen, TSSB ile mizaç ve karakter özelliklerinin ilişkisini araştıran Calerago ve arkadaşları⁷⁴, zarardan kaçınma mizaç özelliğinin TSSB'yi pozitif olarak yordadığını; karakter özelliklerinden kendini aşmanın (self-transcendence) TSSB'nin pozitif; öz denetimin (self-directedness) ise negatif yordayıcısı olduğunu bulmuşlardır. Wiseman ve arkadaşları⁷⁵, erken çocukluk dönemindeki mizaç özelliklerinin sonraki travma maruziyeti ve TSSB riskini nasıl etkilediğini araştırdıkları çalışmalarında, erken dönemdeki belirli mizaç özelliklerinin, özellikle aşırı hassasiyet, sinirlilik ve duygusal zorluklar gibi özelliklerin, daha sonraki yıllarda TSSB'ye yakalanma riskini artırabileceğini ve CITTS envanteriyle ölçülen mizacın yoğunluk (intensity) ve eşik (threshold) boyutlarının TSSB semptom şiddetiyle ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Rzeszutek ve Onizsczenko⁷⁶ ise üniformalı hizmetliler, HIV pozitif olan hastalar ve normal kontrollerle yaptığı araştırmada, TSSB'si bulunan HIV pozitif hastaları ile üniformalı çalışanların mizaç profillerini karşılaştırmış ve iki grubun mizaç profillerinin birbirinden farklı olduğunu bulmuşlardır. TSSB'si olan HIV pozitif hastalarda ısrarcılık, düşük dayanıklılık ve düşük aktivite mizaç özellikleri ön plana çıkarken, yine TSSB'si olan üniformalı çalışan grubunda ise ön plana çıkan mizaç özellikleri yüksek dayanıklılık ve canlılık ile düşük ısrarcılık ve duygusal reaktivite olmuştur. Araştırmacılar, söz konusu bulguyu, TSSB riskini açıklayacak belirli mizaç özellikleri olmadığı şeklinde yorumlamışlardır.

73 Ebrahim Masoudnia - Fatemeh Rahmati Farmani, "Psychosocial Etiology of Post-Traumatic Stress Disorder Caused by War Trauma among Iran-Iraq War Immigrants in Mehran, Iran", *Journal of Migration and Health*, vol. 9, no. 100225, March 2024, p. 1-10.

74 Vitor Crestani Calegari - Pedro H. C Modele - Bianca L Negretto - Cleonice Zatti - Angelo B. M. de Cunha - Lucia H. M. Freitas, *a.g.e.*

75 Chantelle Wiseman - Jazz Croft- Stan Zammit, "Examining the Relationship between Early Childhood Temperament, Trauma, and Post-Traumatic Stress Disorder", *Journal of Psychiatric Research*, vol. 144, December 2021, p. 427-433.

76 Marcin Rzeszutek - Włodzimierz Onizsczenko, "Temperament Profiles and Posttraumatic Stress Disorder Symptoms: A Comparative Study between Uniformed Services, HIV-Infected Patients and a Non-Clinical Sample", *Personality and Individual Differences*, vol. 195, no. 111681, May 2022, p. 1-6.

TSSB hastalarının duygusal zekalarının araştırıldığı bir çalışmada⁷⁷ da araştırmacılar SKB ve TSSB tanısı olan, sadece SKB tanısı olan, sadece TSSB tanısı olan ve hiçbir tanısı olmayan sağlıklı kontrol gruplarını duygusal zekâları açısından karşılaştırmışlardır. Bu araştırmanın sonuçları, sadece TSSB tanısı olan hastaların duygusal zekâlarında bozulmalar olduğunu (empati, duygu tanıma gibi alanlarda), sadece SKB tanısı alan hastalar ve sağlıklı kontrol grubunun ise bu konuda anlamlı bir şekilde farklılaşmadıklarını göstermiştir. Araştırmacılar, söz konusu bulguyu, düşük duygusal zekânın, TSSB'si olan hastalar için pasif bir baş etme yöntemi işlevi görüyor olabileceği şeklinde yorumlamışlardır.

Tartışma ve Sonuç

TSSB hem günümüzde hem de geçmişte önemli bir psikiyatrik bozukluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu derleme çalışmasında TSSB'nin kişilik özellikleriyle ilişkisi incelenmiştir. Bu bağlamda farklı kişilik özelliklerinin incelendiği 57 çalışmanın verileri kullanılmıştır.

Nevrotiklik kişilik özelliği ile TSSB'nin ilişkisini, farklı ölçüm araçları (büyük beşli, Eyseck Kişilik Envanteri, Temel Kişilik Envanteri, MMPI-3 vb.) ile farklı örneklemelerde (yeni doğum yapan kadınlar, sağlık çalışanları, tıbbi kurtarma ekipleri, itfaiyeciler, gaziler, kanser hastaları, covid geçirenler vb.) inceleyen 25 araştırmanın tamamı, nevrotiklik kişilik özelliği ile TSSB arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Söz konusu araştırma bulguları, farklı örneklemelerde ve farklı ölçüm araçları ile ölçümlenen nevrotiklik kişilik özelliğinin, tutarlı bir şekilde TSSB ile pozitif ilişkisini ortaya koymak açısından önemlidir. Yüksek düzeyde nevrotiklik özelliğinin içerdiği duygusal stabiliteden yoksunluk, sinirlilik ve yetersizlik duyguları ayrıca kişilik bozukluklarının da ortak bir özelliğini oluşturmaktadır.

TSSB ile genel olarak çeşitli kişilik bozukluğu özellikleri/patolojik kişilik özellikleri arasındaki pozitif ilişki de bir dizi araştırma ile ortaya konmuştur. Söz konusu araştırmalarda; olumsuz duygulanım, disinhibisyon, düşmanlık, kayıtsızlık ve psikotizmin⁷⁸, Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve SKB ile ilişkili sürekli dishibisyon ve dürtüselliğin⁷⁹, OKKB ile ilişkili

77 Katrin Janke – Martin Driessen – Behnouth Behnia – Katja Wingefeld – Stefan Roepke, “Emotional Intelligence in Patients with Posttraumatic Stress Disorder, Borderline Personality Disorder and Healthy Controls”, *Psychiatry Research*, vol. 264, June 2018, p. 290-296.

78 Patrizia Velotti – Claudia Civilla – Guyonne Rogier – Sara B. Zobel, *a.g.e.*

79 Vanessa L. Morris – Landry G. Huffman – Katherine R. Naish – Katherine Holshausen – Assaf Oshri – Margaret McKinnon – Michael Amlung, *a.g.e.*; Kristin Naragon-Gainey – Leonard J.

mükemmeliyetçiliğin⁸⁰, algılanan kontrol seviyesinin düşük olduğu durumlarda sosyal olarak dayatılan mükemmeliyetçiliğin⁸¹ TSSB ile pozitif yönde ilişkili olduğu; dissosiyasyon yaşantısının ve duygu düzenleme sorunlarının da patolojik kişilik özellikleri ve TSSB arasındaki ilişkiye aracılık ettiği⁸²; PFID-5 ile ölçümlenen kişilik işlevselliği boyutlarının (kimlik, kendini yönlendirme, empati ve yakınlık) TSSB'yi yordadığı⁸³; TSSB'nin SKB'si olanlarda daha sık görüldüğü⁸⁴; Boyutsal Klinik Kişilik Envanteri ile ölçümlenen duygu düzenleme güçlüğü ve büyülenmeci kişilik özelliklerinin, TSSB tanısı alanlarda, tanı almayanlara kıyasla daha yüksek olduğu⁸⁵; kişilik bozukluğu özellikleri (IPDE ile ölçümlenen) yüksek olan katılımcılarda TSSB görülme sıklığının, kişilik bozukluğu özellikleri düşük olan katılımcılara göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu⁸⁶ tespit edilmiştir. Söz konusu araştırmalar ile çelişkili bulgulara sahip olduğu belirlenen tek araştırma ise Woodfield ve arkadaşlarının⁸⁷, psikopati ve TSSB arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaştıkları araştırmadır. Araştırmacılar, beklentileri ile uyumsuz ilgili bulgunun nedeninin, psikopatinin bireyleri travmaya maruz kalmaktan koruması olabileceğini düşünmüşlerdir.

Patolojik kişilik özelliklerinin ilerleyen dönemdeki TSSB için risk faktörü oluşturduğu da yine bazı araştırmalar tarafından tespit edilmiştir. İlgili araştırmalarda; ilk aşamadaki akut stresin, PDI-5- Kısa Form ile ölçümlenen negatif duygulanım (negative affectivity) ve psikotizmin⁸⁸, sonraki aşamalarındaki TSSB için risk faktörü oluşturduğu; mükemmeliyetçilik kişilik özelliği olan, aynı zamanda da stres düzeyleri ve suçluluk duyguları yüksek⁸⁹, kolayca

Simms, *a.g.e.*; Liana R. Netto - Juliana L. Pereira – Jose F. Nogueira – Patricia Cavalcanti-Ribeiro - Rejane C. Santana - Carlos A. Teles - Karestan C. Koenen – The Trauma and Anxiety Disorders Study Group- UFBA - Lucas C. Quarantini, *a.g.e.*

80 I Chun Ma – Wei Hung Chang – Chen-Long Wu – Chih-Hao Lin, *a.g.e.*

81 Danielle S. Molnar – Gordon L. Flett - Paul L. Hewitt, *a.g.e.*

82 Patrizia Velotti – Claudia Civilla – Guyonne Rogier – Sara B. Zobel, *a.g.e.*

83 Flávia Ulhôa Pimentel - Eduardo Silva de Oliveira Sérgio, *a.g.e.*

84 Rush Williams - Ryan Holliday – Matthew Clem - Elizabeth Anderson - Elizabeth E. Morris – Alina Suris, *a.g.e.*

85 Ana Maria Reis - Lucas de Francisco Carvalho - Jon D. Elhai, *a.g.e.*

86 Jasna Munjiza - Dolores Britvic - Mike J. Crawford, *a.g.e.*

87 Russell Woodfield - Katie Dhingra – Daniel Boduszek – Agata Debowska, *a.g.e.*

88 Antonella Somma – Robert F. Krueger - Kristian E. Markan – Giulia Gialdi – Miriana Colanino – Danila Ferlito – Chiara Liotta – Andrea Fosatti, *a.g.e.*

89 Yin Ying Hsiao - Wei H. Chang - I Chun Ma - Chen L. Wu – Po See Chen - Yen K. Yang - Chih H. Lin, *a.g.e.*

kaygılanan ve içe dönük arama kurtarma çalışanlarının, TSSB geliştirmelerinin daha olası olduğu⁹⁰; yüksek mükemmeliyetçilik ve belirsizliğe tahammülsüzlüğü olan kadınların doğum sonrası TSSB'ye daha yatkın hale geldiği⁹¹ ve travma deneyiminden sonra kişilik bozukluğu geliştiren katılımcıların TSSB geliştirme riskinin, travma öncesi kişilik bozukluğu özellikleri gösteren katılımcılara göre üç kat fazla olduğu⁹² bulunmuştur.

Alan yazınında bunun yanı sıra, DSM ve DSM tabanlı ölçeklerde doğrudan kişilik bozukluğu özellikleri olarak adlandırılmasa da kişilik bozukluğu semptomolojisinde yer alan bir dizi kişilik eğilimi ile TSSB arasındaki ilişkiyi inceleyen de bazı araştırmalar mevcuttur. Örneğin; TSSB; aleksitimi, Şizoid Kişilik Bozukluğu, PID-5 ve PID-5 ile tanımlandığı şekli ile psikotizm ve Şizotipal Kişilik Bozukluğu ile ilişkilidir. Benzer şekilde yüksek olumsuz duygulanım ve sosyal inhibisyon ile karakterize D tipi kişilik kategorisinin de Çekingen Kişilik Bozukluğu ile örtüşen bir semptomolojisi bulunmaktadır. MPQ-BF üzerinden yapılan profil analizi ile tespit edilen içselleştirilmiş karakter özellikleri (stres reaksiyonu, yabancılaşma ve agresyon) de DSM tabanlı kişilik patolojisi ölçekleri (PID-5, PDI-5 gibi) ile ölçümlenen negatif duygusallık, kopukluk, agresyon vb. özellikler ile örtüşmektedir. Düşük psikolojik dayanıklılık ve pasif/duygu odaklı baş etme yöntemleri ise tüm kişilik bozukluklarında görülen özelliklerdir.

Söz konusu kişilik eğilimlerine ilişkin yapılan araştırmalarda da TSSB'nin, D tipi kişilik⁹³, duygu odaklı başa çıkma yöntemleri aracılığı ile düşük mantıksal akıl yürütme⁹⁴, uyumsuz başa çıkma yöntemleri⁹⁵, kaçınma odaklı baş etme⁹⁶, kadercilik ile başa çıkma⁹⁷ ile pozitif; problem odaklı/aktif başa çıkma stratejileri⁹⁸ ve psikolojik dayanıklılık⁹⁹ ile de negatif ilişki gösterdiği; yüksek aleksitiminin¹⁰⁰,

90 I Chun Ma – Wei Hung Chang – Chen-Long Wu – Chih-Hao Lin, *a.g.e.*

91 Lisa Price – Luna Centifani – Pauline Slade, *a.g.e.*

92 Jasna Munjiza - Dolores Britvic- Mike J. Crawford, *a.g.e.*

93 Gerum-Jin Cho - Jiyeon Kang, *a.g.e.*

94 Keren Cohen-Louck - Liza Zvi, *a.g.e.*

95 Elsa Mattson - Lisa James - Brian Engdahl, *a.g.e.*

96 Ebrahim Masoudnia - Fatemeh Rahmati Farmani, *a.g.e.*; Nicholas J. Thompson – Devika Fiorillo - Barbara O Rothbaum - Kerry J. Ressler – Vasiliski Michopoulos, *a.g.e.*

97 Gül Ervin - A. Nuray Karancı, *a.g.e.*

98 Ebrahim Masoudnia - Fatemeh Rahmati Farmani, *a.g.e.*

99 Vitor Crestani Calegaro - Pedro H. C Modele - Bianca L. Negretto – Cleonice Zatti - Angelo B. M. de Cunha - Lucia H. M. Freitas, *a.g.e.*; Marcin Rzeszutek - Włodzimierz Oniszczenko, *a.g.e.*; Chantelle Wiseman – Jazz Croft- Stan Zammit, *a.g.e.*

100 Giuseppe Craparo - Valentina L. la Rosa – Graziella Marino – Michela Vezzoli – Gabriella S.

duygusal başa çıkma stratejilerinin¹⁰¹, kaçınan baş etmenin¹⁰² TSSB'yi anlamlı şekilde yordadığı; pasif baş etme stratejilerinin (davranışsal ilgisizlik, inkar, kendini suçlama ve şikayet etme gibi) daha yüksek kullanımının iş yeri stresi ve TSSB arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği¹⁰³; pasif başa çıkma yöntemleri kullanan medikal arama kurtarma çalışanlarının TSSB oranlarının daha yüksek olduğu¹⁰⁴; inkar, madde kullanımı ve kendi dikkatini dağıtma gibi uyumsuz başa çıkma yöntemlerinin TSSB semptom şiddetini artırdığı; aktif başa çıkma ve kabullenme gibi daha uyumlu baş etme stratejilerinin ise TSSB semptom şiddetini azalttığı¹⁰⁵; TSSB tanılı bireylerin aleksitimi düzeylerinin, hiç travma yaşamayan ve travma yaşamış olup TSSB geliştirmeyen bireylerden daha yüksek çıktığı¹⁰⁶; TSSB tanısı olan madde bağımlılarının, bu tanıya sahip olmayanlara göre, daha fazla aleksitimik kişilik özelliği gösterdiği¹⁰⁷; MPQ-BF üzerinden yapılan profil analizleri ile oluşturulan kişilik tipleri içselleştiren (yüksek negatif duygusallık skorları ile karakterize) grubun bütün ruhsal bozukluklar için en büyük riski taşıdığı ve dışsallaştırma grubunun (düşük kısıtlama skorları ile karakterize), TSSB geliştirme riskinin ise çok daha az olduğu¹⁰⁸ sonucuna ulaşılmıştır.

Büyük beşlinin nevrotiklik özelliği dışındaki kişilik özellikleri ile TSSB arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sonuçları ise çelişkilidir. Dışa dönüklük, gelişime açıklık, uyumluluk ve öz denetim/sorumluluk ile TSSB arasında anlamlı bir ilişki bulamayan araştırmalar¹⁰⁹ olduğu gibi sorumluk¹¹⁰, deneyime açıklık¹¹¹ ve dışa

Cina – Morena Colombi – Giuseppe Arcoleo – Maria Severino – Giulia Costanzo –Ernesto Miangiapanne, *a.g.e.*

101 River J. Smith - Susan Drevo- Elana Newman, *a.g.e.*

102 Benoît Mennicken - Geraldine Petit - Jean C. Yombi – Leila Belkhir – Gerald Deschietere – Nausica Germeau - Melissa Salavrakos - Gilles Moreau- Laurie Nizet – Genevieve Cool – Alain Luts – Joel Billieux – Philippe de Timary, *a.g.e.*

103 John M. Violanti - Cladua C. Ma – Anna Mnatsakanova – Desta Fekedulegn – Tara A. Hartley – Ja Kook Gu - Michael E. Andrew, *a.g.e.*

104 Ellen J. Schenk- Jun Yuan - Lise D. Martel - Guo Q Shi – Ke Han – Xing Gao, *a.g.e.*

105 Ateka A. Contractor – Cherie Armour – M. Tracie Shea – Natalie Mota - Robert H. Pietrzak, *a.g.e.*

106 Ruifan Zeng - Lorna Myers - Marcelo Lancman, *a.g.e.*

107 Peggy M.J. De Bruin - Hein A. de Haan - Tim Kok, *a.g.e.*

108 Susan Fletcher - Meaghan O'Donnell - David Forbes, *a.g.e.*

109 Azijada Skralović Imširagić - Drazen Begić- Livija Simicevic – Zarko Bajic, *a.g.e.*; Benoît Mennicken - Geraldine Petit - Jean C. Yombi – Leila Belkhir – Gerald Deschietere – Nausica Germeau - Melissa Salavrakos - Gilles Moreau- Laurie Nizet – Genevieve Cool – Alain Luts – Joel Billieux – Philippe de Timary, *a.g.e.*

110 Qi Huang – Qian Zhang- Yuanyuan An - Wei Xu, *a.g.e.*; Elsa Mattson - Lisa James - Brian Engdahl, *a.g.e.*; Margot Metz - Rachel Whitehill - Hosam M. Alraqiq, *a.g.e.*

111 Qi Huang – Qian Zhang- Yuanyuan An - Wei Xu, *a.g.e.*

dönük kişilik¹¹², uyumluluk¹¹³ özellikleri ile TSSB arasında negatif ilişki olduğunu tespit eden bazı araştırmalar da bulunmaktadır. Söz konusu çelişkili bulguların, ilgili kişilik özellikleri ile TSSB arasında, doğrusaldan çok eğrisel bir ilişki olmasından (ortalama düzeyde deneyime açıklık değişen şartlara uyumu kolaylaştırırken, yüksek düzeyde deneyime açıklığın riskli davranışlara sebep olabilmesi; ortalama düzeyde sorumluluk işlevselliği yükseltirken, aşırı yüksek sorumluluk eğiliminin OKKB semptomolojisi ile örtüşmesi gibi) kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Mizaç özellikleri ve TSSB ilişkisini araştıran üç araştırma¹¹⁴ da farklı mizaç özellikleri üzerine yoğunlaşmış ve birbirinden farklı sonuçlara ulaşmıştır. TSSB'nin Eysenck kişilik özellikleriyle ilişkisini inceleyen çalışmalardan iki tanesi¹¹⁵ TSSB'nin ayrıca psikotiklikle de ilişkili olduğunu göstermiştir. Duygusal zeka ve TSSB ilişkisini araştıran ise tek bir araştırma¹¹⁶ vardır. Söz konusu özellikler ile ilgili yapılan araştırma sayısının son derece kısıtlı olması nedeni ile bu özelliklerle ilgili gelecekte daha fazla araştırma yapılmasının faydalı olabileceği değerlendirilmesi yapılmıştır.

TSSB dünya çapında olumsuz sonuçlara yol açan ciddi bir ruhsal bozukluktur. TSSB'nin farklı kişilik özellikleriyle ilişkisini tespit etmek, risk gruplarını tespit etmede ve TSSB'ye müdahale etmede klinisyenlere yardımcı olabilir. Bu bağlamda konuya ilişkin açıklayıcı çalışmaların yanı sıra, TSSB'yi önlemeye yönelik çalışmaların da topluma katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Bu derleme kapsamında incelenen kişilik özelliklerinin çoğunun patolojik kişilik özellikleriyle bağlantılı olduğu da dikkat çekmektedir. Örneğin duygusal tepkisellik (mizaç özelliği), nevrotiklik, dürtüsellik gibi kişilik özellikleri Sınır Kişilik Bozukluğu olan bireylerde de görülen özelliklerdir. Benzer şekilde mükemmeliyetçilik kişilik özelliği Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğunda, aleksitimi kişilik özelliği de Şizoid Kişilik Bozukluğunda görülen semptomlardandır. İncelenen araştırma sonuçları, belirli bir kişilik bozukluğu tanısını işaret etmekten çok, pek çok farklı kişilik bozukluğu ile ilişkili olabilecek tanı ötesi patolojik kişilik özelliklerinin TSSB ile ilişkili olduğunu tutarlı bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda

112 Qi Huang – Qian Zhang- Yuanyuan An - Wei Xu, *a.g.e.*; Stéphane Lavoie - Lide R. Talbot - Luc Mathieu – Clemence Dallaire- Marie-France Dubois - François Courcy, *a.g.e.*

113 Qi Huang – Qian Zhang- Yuanyuan An - Wei Xu, *a.g.e.*

114 Vitor Crestani Calegaro - Pedro H. C Modele - Bianca L Negretto – Cleonice Zatti - Angelo B. M. de Cunha - Lucia H. M. Freitas, *a.g.e.*; Chantelle Wiseman – Jazz Croft- Stan Zammit, *a.g.e.*

115 Fawziyah A. Al-Turkait - Jude U. Ohaeri, *a. g. e.*; Li Ning - Suzhen Guan- Jiwen Liu, *a.g.e.*

116 Katrin Janke – Martin Driessen – Behnouth Behnia – Katja Wingenfild – Stefan Roepke, *a.g.e.*

patolojik kişilik özelliklerinin hepsinin TSSB için risk faktörü oluşturduğu söylenebilir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, derleme sonuçlarımızın, TSSB ile çalışan klinisyenlerin, bu çalışma sürecinde, danışanlarının olası kişilik patolojisi özelliklerini de dikkate almalarının daha etkili bir vaka formülasyonu oluşturmalarında ve tedavi planlamalarında faydalı olacağına işaret ettiği söylenebilir.

Söz konusu tanı ötesi patolojik kişilik özelliklerinin büyük çoğunluğu psikodinamik perspektiften sınır durum (borderline) kişilik gelişim seviyesi tarafından da kapsamaktadır¹¹⁷. Kernberg¹¹⁸, üç kişilik gelişim seviyesi tanımlamaktadır: Psikotik, Sınırdurum ve Nevrotik. Psikotik kişilik gelişim seviyesindeki kişilerin gerçeklik testi (iç ve dış dünya arasındaki sınırlarda bulanıklaşma) zayıftır, ağır kimlik difüzyonları vardır ve arkaik savunmaları (dil öncesi) kullanırlar. Bu gelişim düzeyindeki bireylerde, zorunlu olmasa da psikoz da görülebilir¹¹⁹. Sınırdurum gelişim düzeyi, psikotik gelişim seviyesine göre daha gelişmiş bir kişilik organizasyonu olmasına karşın, duygusal savrulmalar, yakınlaşma-uzaklaşma çatışmaları, iyi ve kötünün nesne imgeleri ve kendilikte birleşmemesi kaynaklı kimlik difüzyonu, kişiler arası ilişkisel problemler, boşluk duyguları, duygusal istikrarsızlık ve kaotik bir gözlemleyen ego (deneyimlerini dışardan objektif ve üç boyutlu olarak değerlendirebilme kapasitesi) ile karakterizedir¹²⁰. Nevrotik kişilik gelişim düzeyi ise iyi ve kötünün birleştiği, daha sağlam bir kimlik duygusu ve gerçeklik testi, sağlıklı kişiler arası ilişkiler kurabilme, yüksek ego gücü (psikolojik dayanıklılık) ve duygu regülasyonu becerileri ile karakterizedir¹²¹. TSSB ve kişilik patolojileri bağlamında yapılmış olan çalışmalardan elde edilen sonuçlar, TSSB geliştirme riski daha yüksek olan insanların (yani kişilik patolojisine sahip olan) genellikle sınır durum ve psikotik kişilik gelişim seviyesinde olabileceğini düşündürmüştür. Otto Kernberg'in kuramsal çerçevesi, TSSB ile kişilik bozuklukları arasındaki

117 Otto Kernberg, *a.g.e.*

118 Otto Kernberg, *a.g.m.*

119 Nancy McWilliams, *Psychodynamic Diagnosis: Understanding Personality Structure in the Clinical Process*, Guilford Press, 2011.

120 Otto Kernberg, "What Is Personality?", *Journal of Personality Disorders*, vol. 30 no. 2, March 2016, p. 145-156.

121 Otto Kernberg, *a.g.m.*

120 Otto Kernberg, *Borderline Conditions and Pathological Narcissism*, New York, Jason Aronson Book, 1985.

121 Judith Lewis Herman, *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence—from Domestic Abuse to Political Terror*, New York, Basic Books, 1992; Bessel Van der Kolk, *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*, New York, Viking Press, 2014.

ilişkiyi anlamada önemli bir temel sunmaktadır. Kernberg, duygusal düzenleme bozuklukları, narsistik savunmalar ve nesne ilişkilerindeki bozulmaların her iki bozuklukta da travmalarla şekillendiğini belirtir¹²⁰. TSSB’li bireyler ile kişilik bozukluğu olan bireyler arasında benzer savunma mekanizmaları ve ilişkisel bozulmalar gözlemlenebilir, bu da travmanın kişilik gelişimi üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır¹²¹. Alan yazını incelendiğinde ise TSSB’nin sınır durum ve/veya psikotik gelişim düzeyi ile ilişkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda, ileride bu konunun araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Derlemenin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Derlemeye dâhil edilmiş olan çalışmaların belirlenmesinde taramadan önce belirlenmiş olan araştırma soruları, anahtar kelimeler, dâhil etme ve dışlama kriterlerinin kullanılmış olması ve beş veri tabanı üzerinden geniş bir tarama yapılmış olması bu derlemenin güçlü yönlerindendir. Bu çalışmada son 8 yıldaki Türkçe ve İngilizce çalışmalar dâhil edilerek geniş bir tabanda tarama yapılmış olsa da dil, yaş ve yayın tarihi gibi sınırlamalar ve bu derlemeye sadece tam metnine ulaşılabilen çalışmaların dahil edilmiş oluşu, derlemenin kapsamını daraltabilmekte ve potansiyel olarak önemli bilgilerin gözden kaçmış olmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda, sistematik derleme yapılmamış olması, kalite ölçütünün kullanılmaması ve komorbidite analizinin bu derlemenin kapsamına alınmamış olması da bu derlemenin diğer sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

Kaynakça

Aktay, Zeliha Melisa - Karaaziz, Meryem, “Kabul ve Kararlılık Terapisi Perspektifinden Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtileri Üzerine Bir Derleme”, *Ulusal ve Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, 5(6), Eylül 2024; <https://doi.org/10.5281/zenodo.13954339>.

Al-Turkait, Fawziyah A. – Ohaeri, Jude U., “Symptomatology and Academic Performance Experience with An Arab College Student Sample”, *Lebanese Medical Journal*, 103(3431), 2016; <http://www.lebanesemedicaljournal.org/articles/64-2/original7.pdf>.

Amerikan Psikiyatri Birliği, “*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*”, 5. bs., Washington, American Psychiatric Association, 2013.

Andrews, Katie L. – Jamshidi, Laleh – Shields, Robyn E. – Nisbet, Johan – Carleton, R. Nicholas, “Exposures to Potentially Psychologically Traumatic Events Among Royal Canadian Mounted Police”, *Psychological Trauma: The-*

ory, Research, Practice, and Policy, 2024; <https://doi.org/10.1007/s11896-023-09639-6>.

Arksey, Hilary - O'Malley. Lisa, "Scoping Studies: towards a Methodological Framework", *International Journal of Social Research Methodology*, 8(10), 2005; <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>.

Calegaro, Vitor Crestani - Modele, Pedro H. C. – Negretto, Bianca L. – Zatti, Cleonice – De Cunha, Angelo B. M. – Freitas, Lucia H. M., "The Role of Personality in Posttraumatic Stress Disorder, Trait Resilience, and Quality of Life in People Exposed to the Kiss Nightclub Fire", *PLoS One*, 14(7), July 2019; <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0220472>.

Chenevert, Miren- Vognoli, Michela- Conway, Paul M.- Balducci Cristian, "Workplace Bullying and Post-traumatic Stress Disorder Symptomology: the Influence of Role Conflict and the Moderating Effects of Neuroticism and Managerial Competencies", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(17), August 2022; <https://doi.org/10.3390/ijerph191710646>.

Cho, Geum-Jin – Kang, Jiyeon, "Type D Personality and Post-Traumatic Stress Disorder Symptoms Among Intensive Care Unit Nurses: The Mediating Effect of Resilience", *PLOS One*, 12(4), April 2017; <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0175067>.

Cicerali, Lütfiye Kaya - Süloğlu, Süha Berk, "Tanılar Ötesi Modelin Akıl Yürütme Hataları Vurgusuyla Psikolojik Problemlere Uygulanması", *Akademik Hassasiyetler*, 11(25), Eylül 2024; <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1409958>.

Cohen-Louck, Keren – Zvi, Liza, "A Model for Predicting Post-Traumatic Stress Disorder due to Exposure to Chronic Political Violence: Big Five Personality Traits, Ego-Resiliency, and Coping", *Journal of Interpersonal Violence*, 37(23-24), March 2022; <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2015.10.005>.

Contractor, Ateka A. – Armour, Cherie – Shea, M Tracie – Mota, Natalie – Pietrzak, Robert H., "Latent Profiles of DSM-5 PTSD Symptoms and the 'Big Five' Personality Traits", *Journal of Anxiety Disorders*, 37, January 2016; <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.12.022>.

Craparo, Giuseppe – la Rosa, Valentina L. – Graziella, Marino – Vezzoli, Michela – Cina, Gabriella S. – Colombi, Morena – Arcoleo, Giuseppe – Severino, Maria – Costanzo, Giulia – Miangiapane, Ernesto, "Risk of Post-Traumatic Stress Symptoms in Hospitalized and Non-Hospitalized COVID-19 Recovered

Patients. A Cross-Sectional Study”, *Psychiatry Research*, 308, February; <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2021.114353>.

De Bruin, Peggy MJ – De Haan, Hein A. – Kok, Tim, “The Prediction of Alexithymia as a State or Trait Characteristic in Patients with Substance Use Disorders and PTSD”, *Psychiatry Research*, 282, December 2019; <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.112634>.

Erpolat, Ayfer, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddette Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve Depresyonun Gelişmesinde Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11(1), Şubat 2024.

Ervin, Gül - Karancı, A. Nuray, “What Determines Posttraumatic Stress and Growth Following Various Traumatic Events? A Study in A Turkish Community Sample”, *Journal of Traumatic Stress*, 30(1), January 2017; <https://doi.org/10.1002/jts.22161>.

Fletcher, Susan – O'Donnell, Meaghan – Forbes, David, “Personality and Trajectories of Posttraumatic Psychopathology: A Latent Change Modelling Approach”, *Journal of Anxiety Disorders*, 42, August 2016; <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2016.05.003>.

Georgescu, Teodora – Nedelcea, Catalin, “Risk Factors and Posttraumatic Stress Disorder Symptoms Following Subsequent Exposure: Multilevel and Univariate Meta-analytical Approaches”, *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 31(3), September 2023; <https://doi.org/10.1002/cpp.2912>.

Gilbertson, Mark W. – Shenton, Martha E. – Ciszewski, Aleksandra – Kasai, Kiyoto – Lasko, Natasha B. – Orr, Scott P. – Pitman, Roger K., “Smaller Hippocampal Volume Predicts Pathologic Vulnerability to Psychological Trauma”, *Nature Neuroscience*, 5(11), November 2002; <https://doi.org/10.1038/nn958>.

Gomez, Anabel de la Rosa – Rodriguez, Alejandro Deminguez – Huitron, Alejandro Manuel R. – Flores-Plata, Lorena A. – Torres-Torija, Carolina S. – Ariaga, Reyna J. M. – Herdoiza-Arroyo, Paulina Erika – Garcia, Rebeca R. – Gomez, Alejandra E. – Valerio, Eduardo B., “Resilience and Post-Traumatic Stress Disorder Among Healthcare Workers During the COVID-19 Outbreak”, *Electronic Journal of General Medicine*, 20(5), May 2023, <https://doi.org/10.29333/ejgm/13265>.

Herman, Judith Lewis, “*Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence—from Domestic Abuse to Political Terror*”, New York, Basic Books, 1992.

Hsiao, Yin Ying – Chang, Wei H. – Ma, I Chun – Wu, Chen L. – Chen, Po See – Yang, Yen K. – Lin, Chih Ha, “Long-Term PTSD Risks in Emergency

Medical Technicians Who Responded to the 2016 Taiwan Earthquake: A Six-Month Observational Follow-Up Study”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24), December 2019; <https://doi.org/10.3390/ijerph16244983>.

Huang, Qi- Zhang, Qian- An, Yuanyuan- Wei Xu, “The Relationship Between Dispositional Mindfulness and PTSD/PTG Among Firefighters: The Mediating Role of Emotion Regulation”, *Personality and Individual Differences*, 151, December 2019; <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.07.002>.

Huang, Xin - Liu, Lin - Eli, Buzohre - Wang, Jingyi – Chen, Yaru – Liu, Zhengkui, “Mental Health of COVID-19 Survivors at 6 and 12 Months Postdiagnosis: A Cohort Study”, *Frontiers in Psychiatry*, 13, April 2022; <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.863698>.

Imširagić, Azijada Srkalović- Drazen, Begic - Simicevic, Livija- Bajic, Zarko, “Prediction of Posttraumatic Stress Disorder Symptomatology After Childbirth – A Croatian Longitudinal Study”, *Women and Birth*, 30(1), February 2017; <http://dx.doi.org/10.1016/j.wombi.2016.06.007>.

Janke, Katrin – Driessen, Martin – Behnia, Behnouch – Wingefeld, Katja – Roepke, Stefan, “Emotional Intelligence in Patients with Posttraumatic Stress Disorder, Borderline Personality Disorder and Healthy Controls”, *Psychiatry Research*, vol. 264, June 2018; <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.03.078>.

Kernberg, Otto, “Borderline Personality Organization”, *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(3), July 1967; <https://doi.org/10.1177/000306516701500309>.

_____, “What Is Personality?”, *Journal of Personality Disorders*, 30(2), March 2016.

_____, *Borderline Conditions and Pathological Narcissism*, New York, Jason Aronson Book, 1985.

Kessler, Ronald C. - Aguilar-Gaxiola, Sergio – Alonso, Jordi – Benjet, Corina – Bromet, Evelyn J. – Cardoso, Graça – Degenhardt, Louisa - Koenen, Karestan C., “Trauma and PTSD in the WHO World Mental Health Surveys”, *European Journal of Psychotraumatology*, 8(5), July 2017; <https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1353383>.

Kremyar, Andrew J. – Ben-Porath, Yossef S – Sellbom, Martin – Gervais, Roger O, “Assessing Posttraumatic Stress Disorder Symptom Clusters with the Minnesota Multiphasic Personality Inventory-3 in a Forensic Disabil-

ity Sample”, *Journal of Clinical Psychology*, 79(12), August 2023; <https://doi.org/10.1002/jclp.23581>.

Kurhan, Faruk – Kamlı, Gülsüm Zülal – Dinç, Dilem – Tekin, İshak – Işık, Mesut – Alhan, Cafer – Ökmen, Anıl Cemre, “Van Çığ Afetinden Kurtulan Kişilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Sıklığı ve İlişkili Faktörler: 6 Aylık İzlem Çalışması”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 35(3), Kasım 2023; <https://doi.org/10.5080/u27191>.

Lavoie, Stéphane – Talbot, Lise R. – Mathieu, Luc – Dallaire, Clemence – Dubois, Marie-France – Courcy, François, “An Exploration of Factors Associated with Post-traumatic Stress in ER Nurses”, *Journal of Nursing Management*, 24(2), March 2016; <https://doi.org/10.1111/jonm.12294>.

Lommen, Miriam J.J. – Hoekstra, Steven – Van der Brink, Rob H. S. – Le-naert, Bert, “Fear Generalization Predicts Post-Traumatic Stress Symptoms: A Two-Year Follow-Up Study in Dutch Fire Fighters”, *Journal of Anxiety Disorders*, 103, 2024; <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2024.102855>.

Lundell, Inger Wallin – Poromaa, Inger S. – Ekselius, Lisa – Georgsson, Susanne – Frans, Örjan – Helström, Lotti – Högberg, Ulf – Svanberg, Agneta S., “Neuroticism-Related Personality Traits Are Associated with Posttraumatic Stress After Abortion: Findings from A Swedish Multi-Center Cohort Study”, *BMC Women’s Health*, 17, October 2017; <https://doi.org/10.1186/s12905-017-0417-8>.

Ma, I. Chun – Chang, Wei Hung – Wu, Chen L. – Lin, Chih Hao, “Risks of Post-Traumatic Stress Disorder Among Emergency Medical Technicians Who Responded to the 2016 Taiwan Earthquake”, *Journal of the Formosan Medical Association*, 119(9), September 2020; <https://doi.org/10.1016/j.jfma.2019.11.021>.

Masoudnia, Ebrahim – Rahmati Farmani, Fatemeh, “Psychosocial Etiology of Post-Traumatic Stress Disorder Caused by War Trauma among Iran–Iraq War Immigrants in Mehran, Iran”, *Journal of Migration and Health*, 9(100225), March 2024; <https://doi.org/10.1016/j.jmh.2024.100225>.

Mattson, Elsa – James, Lisa – Engdahl, Brian, “Personality Factors and Their Impact on PTSD and Post-traumatic Growth is Mediated by Coping Style Among OIF/OEF Veterans”, *Military Medicine*, 183(9-10), Ekim 2018; <https://doi.org/10.1093/milmed/usx201>.

Mennicken, Benoit – Petit, Geraldine – Yombi, Jean C. – Belkhir, Leila – Deschietere, Gerald – Germeau, Nausica – Salavrakos, Melissa – Moreau, Gilles – Nizet, Laurie – Cool, Genevieve – Luts, Alain – Billieux, Joel – de Timary, Philippe, “Psychological Distress among Hospital Caregivers During and Af-

ter the First Wave of COVID-19: Individual Factors Involved in the Severity of Symptoms Expression”, *Psychiatry Research Communications*, 2(2), June 2022; <https://doi.org/10.1016/j.psycom.2022.100037>.

Metz, Margot – Whitehill, Rachel – Alraqiq, Hosam M., “Personality Traits and Risk of Posttraumatic Stress Disorder Among Dental Residents During COVID-19 Crisis”, *Journal of Dental Education*, 86(12), 2022; <https://doi.org/10.1002/jdd.13034>.

Meyer, Eric C. – La Bash, Heidi – DeBeer, Bryann B. – Kimbrel, Nathan A. – Gulliver, Suzy B. – Morissette, Sandra B., “Psychological Inflexibility Predicts PTSD Symptom Severity in War Veterans After Accounting for Established PTSD Risk Factors and Personality”, *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 11(4), 2019; <http://dx.doi.org/10.1037/tra0000358>.

Molnar, Danielle S. – Flett, Gordon L. – Hewitt, Paul L., “Perfectionism and Perceived Control in Posttraumatic Stress Disorder Symptoms”, *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19, May 2021; <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00315-y>.

Morris, Vanessa L. – Huffman, Landry G. – Naish, Katherine R. – Holshausen, Katherine – Oshri, Assaf – McKinnon, Margaret – Amlung, Michael, “Impulsivity as a Mediating Factor in the Association Between Posttraumatic Stress Disorder Symptoms and Substance Use”, *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(6), January 2020; <http://dx.doi.org/10.1037/tra0000588>.

Munjiza, Jasna – Britvic, Dolores – Crawford, Mike J., “Lasting Personality Pathology Following Exposure to Severe Trauma in Adulthood: Retrospective Cohort Study”, *BMC Psychiatry*, 19, January 2019; <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1975-5>.

Munjiza, Jasna – Britvic, Dolores – Radman, Maja – Crawford, Mike J., “Severe War-Related Trauma and Personality Pathology: A Case-Control Study”, *BMC Psychiatry*, 17, March 2017; <https://doi.org/10.1186/s12888-017-1269-3>.

Nancy McWilliams, “*Psychodynamic Diagnosis: Understanding Personality Structure in the Clinical Process*”, Guilford Press, 2011.

Naragon-Gainey, Kristin – Simms, Leonard J., “Three-Way Interaction of Neuroticism, Extraversion, and Conscientiousness in the Internalizing Disorders: Evidence of Disorder Specificity in A Psychiatric Sample”, *Journal of Research in Personality*, 70, 2017; <https://doi.org/10.1111/jopy.12295>.

Netto, Liana R. – Pereira, Juliana L. – Nogueira, Jose F. – Cavalcanti-Ribeiro, Patricia – Santana, Rejane C. – Teles, Carlos A. – Koenen, Karestan C. – The Trauma and Anxiety Disorders Study Group-UFBA - Quarantini, Lucas C., “Impulsivity is Relevant for Trauma Exposure and PTSD Symptoms in a Non-Clinical Population”, *Psychiatry Research*, 239, May 2016; <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2016.03.027>.

Ning, Li – Guan, Suzhen – Liu, Jiwen, “Impact of Personality and Social Support on Posttraumatic Stress Disorder After Traffic Accidents”, *Medicine*, 96(34), August 2017; <http://dx.doi.org/10.1097/MD.00000000000007815>.

Ogińska-Bulik, Nina, “Personality and Posttraumatic Stress Symptoms in Oncological Patients—the Mediating Role of Ruminations”, *Advances in Psychiatry and Neurology/Postępy Psychiatrii i Neurologii*, 27(2), July 2018; <https://doi.org/10.5114/ppn.2018.77209>.

Ogle, Christin M. – Siegle, Ilene C. – Beckham, Jean C. – Rubin, David C., “Neuroticism Increases PTSD Symptom Severity by Amplifying the Emotionality, Rehearsal, and Centrality of Trauma Memories”, *Journal of Personality*, 85(5), September 2017; <https://doi.org/10.1111/jopy.12278>.

Ozen, Secil – Dalbudak, Ercan – Topcu, Merve, “The Relationship of Post-traumatic Stress Disorder with Childhood Traumas, Personality Characteristics, Depression and Anxiety Symptoms in Patients with Diagnosis of Mixed Anxiety-Depression Disorder”, *Psychiatria Danubina*, 30(3), February 2018; <https://doi.org/10.24869/psyd.2018.340>.

Özgen, Fuat – Aydın, Hamdullah, “Travma Sonrası Stres Bozukluğu”, *Klinik Psikiyatri*, 1(1), 1999.

Öztürk, M. Orhan – Uluşahin, Aylin, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, 2018.

Pimentel, Flávia Ulhôa – Oliveira, Sérgio Eduardo Silva de, “Personality Functioning, Positive Outlook for the Future, and Simple and Complex Post-Traumatic Stress Disorder”, *Acta Psychologica*, 244(104165), April 2024; <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104165>.

Price, Lisa – Centifani, Luna – Slade, Pauline, “Personality Factors and Vulnerability to Post-Traumatic Stress Responses After Childbirth”, *British Journal of Clinical Psychology*, 59(4), August 2020; <https://doi.org/10.1111/bjc.12262>.

Psarros, Constantin – Theleritis, Christos – Kokras, Nikolaos – Lyrakos, Dimitris – Koborozos, Angelos – Kakabakou, Olga – Tzanoulinos, Georgios –

Katsiki, Panagiota – Bergiannaki, Joanna D., “Personality Characteristics And Individual Factors Associated with PTSD in Firefighters One Month After Extended Wildfires”, *Nordic Journal of Psychiatry*, 72(1), May 2018; <https://doi.org/10.1080/08039488.2017.1368703>.

Puechlong, Cecile – Weiss, Karin – Le Vigouroux, Sarah – Charbonnier, Elodie, “Role of Personality Traits and Cognitive Emotion Regulation Strategies in Symptoms of Post-traumatic Stress Disorder among Flood Victims”, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 50, 2020; <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2020.101688>.

Reis, Ana Maria – Carvalho, Lucas de Francisco – Elhai, Jon D., “Relationship Between PTSD and Pathological Personality Traits in Context of Disasters”, *Psychiatry Research*, 241, July 2016; <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychres.2016.04.099>.

Rzesutek, Marcin - Oniszczenko, Włodzimierz, “Temperament Profiles and Posttraumatic Stress Disorder Symptoms: A Comparative Study between Uniformed Services, HIV-Infected Patients and a Non-Clinical Sample”, *Personality and Individual Differences*, 195(111681), May 2022; <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111681>.

Sadeh, Naomi – Spielberg, Jeffrey M. – Hayes, Jasmeet P., “Impulsive Responding in Threat and Reward Contexts as a Function of PTSD Symptoms and Trait Disinhibition”, *Journal of Anxiety Disorders*, 53, January 2018; <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2017.11.001>.

Schenk, Ellen J. – Yuan, Jun – Martel, Lise D. – Shi, Guo Q. – Han, Ke – Gao, Xing, “Risk Factors For Long-Term Post-Traumatic Stress Disorder Among Medical Rescue Workers Appointed to the 2008 Wenchuan Earthquake Response in China”, *Disasters*, 41(4), December 2017; <https://doi.org/10.1111/disa.12222>.

Smith, River J. – Drevo, Susan – Newman, Elana, “Covering Traumatic News Stories: Factors Associated with Post-Traumatic Stress Disorder among Journalists”, *Stress and Health*, 34(2), August 2018; <https://doi.org/10.1002/smi.2775>.

Somma, Antonella – Krueger, Robert F. – Markan, Kristian E. – Gialdi, Giulia – Colanino, Miriana – Ferlito, Danila – Liotta, Chiara – Fosatti, Andrea, “A Nine-Month Study on the Course of COVID-19 Related Perceived Post-Traumatic Stress Disorder Among Italian Community-Dwelling Adults”, *Journal of Psychiatric Research*, 141, September 2021; <https://doi.org/10.1016/j.jpsy-chires.2021.06.024>.

Stevanović, Aleksandra – Frančišković, Tanja – Vermetten, Eric, “Relationship of Early-life Trauma, War-related Trauma, Personality Traits, and PTSD Symptom Severity: A Retrospective Study on Female Civilian Victims of War”, *European Journal of Psychotraumatology*, 7(1), 2016; <http://dx.doi.org/10.3402/ejpt.v7.30964>.

Şahin, Öykü – Karaaziz, Meryem, “Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Stresle Başa Çıkma Üzerine Genel Bir Derleme”, *Ulusal ve Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, 5(5), Haziran 2024; <https://doi.org/10.5281/zenodo.11429872>.

Thompson, Nicholas J. – Fiorillo, Devika – Rothbaum, Barbara O. – Ressler, Kerry J. – Michopoulos, Vasiliki, “Coping Strategies as Mediators in Relation to Resilience and Posttraumatic Stress Disorder”, *Journal of Affective Disorders*, 225, January 2018; <http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2017.08.049>.

Uyar, Betül – Salman, Barış Can – Aydar, Selma – Batıhan, Gülistan – Savga, Kübra – Balıkcı, Berna – Baran, Hüseyin – Çankaya İnan, Ezgi – Arslan, Ayça – Güneş, Mehmet – Kaya, Mehmet Cemal – Bulut, Mahmut, “Kahramanmaraş Depremi Sonrası Psikososyal Destek Biriminden Danışmanlık Alan Sağlık Çalışanlarının Travma Sonrası Stres Bozukluğu Verilerinin Retrospektif Değerlendirilmesi”, *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 14(4), Kasım 2023; <https://doi.org/10.18663/tjcl.1384085>.

Van der Kolk, Bessel, *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. New York, Viking Press, 2014.

Velotti, Patrizia – Civilla, Claudia – Rogier, Guyonne – Zobel, Sara B., “A Fear of COVID-19 and PTSD Symptoms in Pathological Personality: The Mediating Effect of Dissociation and Emotion Dysregulation”, *Frontiers in Psychiatry*, 12(590021), March 2021; <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.590021>.

Violanti, John M. – Ma, Claudia C. – Mnatsakanova, Anna – Fekedulegn, Desta – Hartley, Tara A. – Gu, Ja Kook – Andrew, Michael E., “Associations between Police Work Stressors and Posttraumatic Stress Disorder Symptoms: Examining the Moderating Effects of Coping”, *Journal of Police and Criminal Psychology*, 33(3), June 2018; doi:10.1007/s11896-018-9276-y.

Wenjie, Dai – Kaminga, Atipatsa C. – Tan, Hongzuan – Wang, Jieru – Lai, Zhiwei – Wu, Xin – Liu, Aizhong, “Long-Term Psychological Outcomes of Flood Survivors of Hard-Hit Areas of the 1998 Dongting Lake Flood in China: Prevalence and Risk Factors”, *PLOS One*, 12(2), February 2017; <https://dx.doi.org/10.1097/MD.0000000000007994>.

Williams, Rush – Holliday, Ryan – Clem, Matthew – Anderson, Elizabeth – Morris, Elizabeth E. – Suris, Alina, “Borderline Personality Disorder and Military Sexual Trauma: Analysis of Previous Traumatization and Current Psychiatric Presentation”, *Journal of Interpersonal Violence*, 32(15), July 2017, 2223-2236; <https://doi.org/10.1177/0886260515596149>.

Wills, Jennifer Leigh - Schuldberg, David, “Chronic Trauma Effects on Personality Traits in Police Officers”, *Journal of Traumatic Stress*, 29(2), March 2016; <https://doi.org/10.1002/jts.22089>.

Wiseman, Chantelle – Croft, Jazz – Zammit, Stan, “Examining the Relationship between Early Childhood Temperament, Trauma, and Post-Traumatic Stress Disorder”, *Journal of Psychiatric Research*, 144, December 2021; <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2021.10.004>.

Woodfield, Russell – Dhingra, Katie – Boduszek, Daniel – Debowska, Agata, “Facets of Psychopathy in Relation to Trauma-Exposure and Posttraumatic Stress Symptomology in A Sample Of Incarcerated Male Offenders”, *International Journal of Prisoner Health*, 12(4), 2016, <https://doi.org/10.1108/IJPH-06-2016-0020>.

Zeng, Ruifan – Myers, Lorna – Lancman, Marcelo, “Post-Traumatic Stress and Relationships to Coping and Alexithymia in Patients with Psychogenic Non-Epileptic Seizures”, *Seizure*, 57, April 2018; <https://doi.org/10.1016/j.seizure.2018.03.011>.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmacıların her birisinin mevcut araştırmaya katkısı birinci yazar için %60, ikinci yazar için ise %40 oranındadır.

Çatışma Beyanı

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.